

I

Limburgs Tijdschrift voor *Genealogie*

uitgave van de sectie genealogie van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap

Plagiaat in de genealogie

*Henricus Alberigs (1756-1828),
grootgrondbezitter, dorpspoliticus, raadslid
en burgemeester*

Zeven generaties Cals

*Piet Peters, Heerlens eerste archivaris, zijn
werk en afkomst*

Een herendienst te Vaals in 1765

JAARGANG 30 | MAART 2002

LGOG

Inhoudsopgave

Mededelingen, vragen, boeken, enz.	2
Plagiaat in de genealogie, door H.C.J.M. Kreijns, Jos Habetsstraat 10, 6419 CC Heerlen	3
Henricus Alberigs (1756-1828), grootgrondbezitter, dorpspoliticus, raadslid en burgemeester Geulle, door: mr. A.M.A. Maassen, Becanusstraat 31, 6216 BX Maastricht	4
Zeven generaties Cals, door B.A.Th. Close, Meerkoetlaan 57, 6641 ZB Beuningen (slot)	13
Piet Peters, Heerlens eerste archivaris, zijn werk en afkomst, door: Wim Nolten, Bruinkoolweg 30, 6414 BJ Heerlen	18
Een herendienste te Vaals in 1765, door: Frank H.T.M. Steins, Eligenhof 17, 3512 PS Utrecht	23
Dirigenten in Limburg, Gustaaf Francies de Pauw, door Harry Strijkers, Koningsberg 17, 6129 AT Urmond	30
Derde Limburgdag van de indicering in Born, door: R. Braad, Koraalerf 69, 6413 LX Heerlen	31
Index over 2001, door ing. P.L.M. van Hoof, Randenborgweg 51, 6118 GJ Nieuwstadt	

verschijnt vier maal per jaar

Administratie, lidmaatschappen, losse nummers:
L.G.O.G., Postbus 83, 6200 AB Maastricht, tel. 043 - 321 25 86
Postbank 1037880 t.n.v. L.G.O.G.

Redactie:
Harry Strijkers
Wim Nolten

Redactie-adres:
Koningsberg 17, 6129 AT Berg-Urmond, tel. 046 - 433 29 30
e-mail: h.strijkers@hetnet.nl

Het werk van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig
Genootschap wordt in belangrijke mate
financieel ondersteund door de Provincie Limburg.

ISSN 0169-5177

Mededelingen

ACHTSTE LIMBURGSE GENEALOGISCHE CONTACTDAG

Zaterdag 9 november 2002
in DE MAASPOORT VENLO

Index

Na het verschijnen van deze uitgave is verkrijgbaar de bijgewerkte index op familienamen uit het Limburgs Tijdschrift voor Genealogie 1973 tot en met 2001. Het register op jaargang, voorzien van richtlijnen, bevat ruim 13000 namen en is op diskette in twee versies uitgebracht in WP 5.1 en op veler verzoek in Word. De WP-uitvoering kost € 22,70 en de Word-versie € 24,95, beide inclusief verzendkosten. Te bestellen door bij vooruitbetaling het betreffende bedrag over te maken op postbanknummer 2503178 t.n.v. B.A.Th. Close, Meerkoetlaan 57, 6641 ZB Beuningen. Tel. 024-6773319, e-mail: caumer.dal@wxs.nl

Vragenrubriek

487. Verheijen

Wie kan mij de geboorteplaats, geboortedatum en naam ouders verschaffen van **Wilhelmus Verheijen**, overleden op 29 december 1791 in Helden. Hij is getrouwd op 14 januari 1751 in Helden met Elisabeth Claes, geboren in Helden op 18 september 1720 en aldaar overleden op 3 juli 1797. Alle informatie is welkom.

Leo Verheijen, Blekerstraat 109, 6006 NV Weert,
e-mail: leo.verheijen@wanadoo.nl

Boeken

Huwelijksdispensaties bisdom Luik gebundeld

Een voor genealogen zeer interessant boekwerk is onlangs verschenen. Het betreft een repertorium van de huwelijksdispensaties, afgegeven door de vicaris-generaal van het Bisdom Luik tussen 1760 en 1794. Zoals zeker bekend zal zijn, vielen gedeelten van het huidige Nederlands Limburg onder het toenmalige bisdom Luik.

Het boek bevat meer dan 9000 akten en handelt over maar liefst 18.000 personen. Meer dan 900 parochies van het oude diocees Luik komen aan de orde. Het werk is van de hand van de bekende archivaris van het bisdom Luik, de heer A. Deblon.

Met name voor genealogen en (amateur)historici dus een zeer aanbevelenswaardig werk. Het boek is uitgegeven

door het Archief van het bisdom Luik, rue de l'Evêché 25, B-4000 Luik.

Het eerste deel betreft de periode 1760-1769 en telt maar liefst 485 pagina's. De prijs bedraagt € 25,00, exclusief verzendkosten. Het boek is via het bureau LGOG te Maastricht verkrijgbaar. In totaal zullen er drie delen verschijnen. Men dient wel in te schrijven bij het LGOG op alle delen. Er zijn slechts een gering aantal sets via het bureau LGOG te verkrijgen. Tel. 043-3212586 of e-mail info@lgog.nl

400 jaar CRIJNS uit Nuth

Paul Orbons uit Amstenrade heeft een boek geschreven over de familie Crijs uit Nuth. Het boek gaat over de afstammelingen van een zekere Christianus Crijs uit Nuth. In het boek staat een beschrijving van de herkomst van de familie. In totaal 14 generaties (met blokschema's) Crijs van circa 1600 tot heden worden behandeld. Ook is er een parenteel in tekstvorm van deze 14 generaties opgenomen met foto's, bidprentjes en index. Informatie wordt gegeven over leeftijd, woonplaats en naamgeving van de "Crijsen." Een apart hoofdstuk is gewijd aan Amstenrade, de woonplaats van de schrijver. Voor meer informatie over dit boek kan men zich wenden tot Huib Orbons, tel. 046-4493615.

De geschiedenis van de familie VERBEEK 1600-2000

In 400 pagina's heeft Twan Verbeek uit Velden 400 jaar familiegeschiedenis geschreven en vastgelegd in een kloek gebonden en goed verzorgd boek. De subtitel van zijn werk "Van de Walravens op gen Beeks van 1600 naar de Verbeeks van 2000" verwijst direct naar de andere naam die leden van de familie Verbeek vroeger wel eens droegen. Vanaf ongeveer 1700 blijft de familienaam stabiel op Verbeek. Vroeger kwamen er meer varianten voor. De familie komt onder andere voor in Velden, Lottum en in het aangrenzende Duitse Straelen.

De schrijver kwam in 1965 reeds in aanraking met een genealogie Verbeek, maar toen moest nog de kost worden verdiend. Vanaf ongeveer 1985 is hij met volle energie aan de gang gegaan met als resultaat een keurige gebonden uitgave op mooi papier met duidelijke foto's en een zéér groot aantal illustraties.

Verbeek heeft een eigen systeem aangehouden. De genealogie is verdeeld in genummerde takken met een onderverdeling in gezinsbladen en zodanig gerangschikt dat ieder zijn eigen familie gemakkelijk kan terugvinden. De toegankelijkheid van het boek is redelijk gewaarborgd via de uitgebreide inhoudsopgave en de geïndexeerde onderschriften van alle illustraties.

Het boek is nog te krijgen bij de auteur Twan Verbeek, Dorpstraat 16, 5941 EW Velden, tel. 077-4721363.

De prijs is € 38,50, inclusief verzendkosten. Over de betalingswijze dient U zich met de auteur in verbinding te stellen.

Voor U gelezen in Archievenblad, oktober 2001:

Surinaamse genealogie en familiegeschiedenis

Hoe verder het land van herkomst hoe moeilijker het is om familieverbanden te reconstrueren. De belangstelling van Surinamers in Nederland en Limburg voor genealogie neemt toe. Door de nauwkeurige administratie van de Nederlandse koloniale overheid is veel bekend over de vrijlating van slaven in 1862 met name van Creoolse afkomst. De Hindoestaanse, Javaanse en Chinese contractarbeiders werden geregistreerd in de immigratieregisters.

Voor wie meer informatie wil hebben, zijn er enkele websites te raadplegen op Internet:

www.archief.nl/suriname

www.surinaamsegenealogie.nl

www.cbg.nl

Informatie is ook te krijgen bij het secretariaat Stichting voor Surinaamse Genealogie, Kurt Weillstraat 2, 2324 DS Leiden, e-mail: stisurgen@yahoo.com

Plagiaat in de Genealogie

Onder deze titel publiceerde dhr. C. de Graaf¹⁾ een artikel waarin hij het verschijnsel analyseerde.

Hij formuleerde het als volgt: Als er letterlijk uit een werk wordt overgeschreven zonder bronverwijzing dan is er duidelijk sprake van plagiaat.

Ook in Limburg neemt plagiaat plegen de laatste jaren sterk toe, met name bij de genealogieën die op het internet verschijnen.

Uit mijn eigen boek²⁾ wordt veelvuldig overgenomen. En hoeveel gegevens zullen, eveneens zonder bronvermelding, uit andere werken zijn overgenomen?

Om twee redenen is plagiaat afkeurenswaardig.

Ten eerste is het zich onrechtmatig iets toe-eigenen. Anderen kwamen na vele jaren onderzoek creatief tot conclusies uit vaak schaarse gegevens. En deze worden gewoon overgenomen zonder vermelding van de bron alsof het eigen onderzoek betreft.

Ten tweede bestaat de mogelijkheid dat een fout, een

omissie, een leesfout of een verkeerde gevolgtrekking, een eigen leven gaat leiden. Immers een derde bemerkt dat een gegeven op twee, blijkbaar onafhankelijk van elkaar, plaatsen voorkomt en vertrouwt dan op de juistheid ervan.

Dhr. B van Dooren noemde het in een artikel³⁾ het kwartiervirus. Een fout kwartier dat, eenmaal gedrukt ofwel op internet verschenen, kritiekloos door anderen wordt overgenomen en vervolgens in de ene na de andere kwartierstaat opduikt.

Wat kan men ertegen doen? Men zou kunnen weigeren in de genealogische tijdschriften, het Limburgs Tijdschrift voor Genealogie met name, kwartierstaten op te nemen die geen bronnen, oorspronkelijke of gepubliceerde, noemen.

Nu kan het moeilijk zijn plagiaat in de genealogie te bewijzen. Immers de bronnen zijn voor een ieder toegankelijk in openbare archieven. Iedereen kan dezelfde

bronnen vinden en dezelfde conclusies trekken. Gaat het over B.S. en D.T.B. gegevens dan is het niet nodig bronnen te vermelden. Die zijn immers voor iedereen gemakkelijk te vinden. Al worden uit gemakzucht ook vele data overgenomen. Overname van andermans gegevens uit bronnen zoals schepenbanken, notariële akten e.d. kan men meestal wel opsporen al wordt het overnemen soms verdoezeld door eigen woorden te gebruiken. Een onderzoeker haalt uit zo'n bron vaak alleen datgene wat hem interesseert. Laat soms achterwege vermelding van koopsom, panden, belendende percelen of getuigen. Men ziet gauw genoeg of de gegevens zijn overgenomen ofwel dat er zelfstandig onderzoek is gepleegd.

Vooraf bij de hogere nummers is de overname meestal duidelijk. Er is niets toegevoegd, ze zijn letterlijk overgenomen. Soms kan men al heel gemakkelijk het plagiaat aantonen.

Zo worden in een kwartierstaat⁴⁾ genoemd nr. 24960 Johan van Roecken. En de nrs. 12488/9 Steven (Hermanszoon) Timmers en Janne Moonen.

Dat zijn mijn nr. 31424 en nrs. 15720/1. Deze kwartieren werden in hoofdzaak gevonden door onderzoek in het archief van kasteel Amstenrade. En dat archief is niet vrij toegankelijk!

In een andere kwartierstaat⁵⁾ wordt vermeld nr. 7566 Johannes van den Berg met de aantekening "idem vor seines vaders Haus . . . RAMa 2 nr. 61/180 vo, 45" Bij de nrs. 1890/1 Winandus Rutten, gehuwd met Lisbeth Kupers, de aantekening "Wein ahn stat seines Schwiegervathers Herman Kupers . . . RAMa 2 nr. 62/81" Het betreft mijn nr. 7550 en de nrs. 1886/7 Naar welke bron "RAMa 2" verwijst kan men alleen in mijn boek vinden!

Noten:

1. in Gens Nostra 56 (2001) blz. 177-179.
2. Uit het duister van het verleden, herziene uitgave 1998.
3. In Gens Nostra 56 (2001) blz. 529.
4. Internet PRO-GEN gebruikersgroep Limburg nr. 32, kwartierstaat W.M.G. Knarren.
5. Internet PRO-GEN gebruikersgroep Limburg nr. 45, kwartierstaat G.H.J. Savelkoul.

A.M.A. MAASSEN

Henricus Alberigs (1756-1828), groot-grondbezitter, dorpspoliticus, raadslid en burgemeester van Geulle

Afkomst

Henricus Alberigs - ook Alberts geheten - werd volgens aantekening van de pastoor van Geulle 2 februari 1756 geboren in het thans Belgisch-Limburgse plaatsje Boorseem. Hij vestigde zich omstreeks 1776 in de gemeente Geulle. Agent Jean Gassens die in 1796 op last van de Franse bezetter de bevolkingslijst van Geulle samenstelde, schreef tenminste dat de toen 40-jarige, in het gehucht Hussenberg wonende, landbouwer Henri Alberigs, al 20 jaar in de gemeente woonde.¹⁾ Hij vond er ook zijn bruid in de persoon van Gertrudis Hoogheijnen, gedoopt te Geulle op 1 oktober 1751, als dochter van Hermannus en Maria Paulissen, beiden telgen uit oer-Geulse geslachten. Met haar trouwde hij op 30 juni 1782. Zij overleed te Geulle-Hussenberg 3 juli 1825 (akte 27). Haar man overleefde haar bijna drie jaar. Hij stierf in Hussenberg op 6 april 1828 (akte 17). Het echtpaar kreeg zes kinderen, van wie de oudste, een jongen, als zuigeling van twaalf dagen is overleden. De vijf overblijvende - twee jongens en drie meisjes - trouwden allen met dochters respectievelijk zonen van het echtpaar Leonardus Pijpers en 1) Catharina Peerbooms en 2) Maria Peerbooms, een nicht van zijn eerste echtgenote:

- Hermannus * 2 april 1784, met Maria Gertrudis Pijpers,
- Henricus * 13 januari 1793, met Maria Mechtildis Pijpers,
- Maria Barbara * 13 november 1787, met Gerardus Pijpers,
- Anna Maria * 7 juni 1790, met Gosuinus Pijpers en
- Gertrudis * 12 maart 1797, met Leonardus Pijpers.

Verandering

Volgens de aangifte voor de succesrechten opgemaakt door de vijf kinderen Alberigs op 1 oktober 1828 (RAL, film 66) lieten hun ouders een vermogen aan onroerende goederen na in de vorm van land, weide, bos en heide, voor het merendeel in de gemeente Geulle gelegen. Het betrof zeven percelen onder Ulestraten en 32 percelen onder Geulle. Verder kwamen nog eens 34 percelen onder Geulle, waarvan de kinderen sedert het afsterven van hun moeder in 1825, de blote eigendom bezaten, vrij van vruchtgebruik zodat de erfgenamen nu de volle eigendom verkregen.

De persoon Alberigs leefde in een tijd van grote veranderingen op bestuurlijk en maatschappelijk terrein. Het was de periode, waarin het Ancien Régime met zijn territoriale gebiedsversnippering onder gezag van talloze adellijke heren met hun eigen rechtssystemen, overging naar gecentraliseerd bestuur, wetgeving en rechtspraak, aanvankelijk binnen de Republiek, nadien het keizerrijk, Frankrijk, nog later binnen het koninkrijk der Verenigde Nederlanden.

Wat de schrijfwijze van zijn naam betreft: de pastoor van Geulle schreef de naam in zijn kerkelijke registers afwisselend Alberigs en Alberts. Alberigs zelf ondertekende stukken als Alberigs, de naam die vanaf de tijd van de Burgerlijke Stand ook werd gebezigd.

Het Ancien Régime

Boorseem, zoals gezegd de geboorteplaats van Alberigs, was in de vroege middeleeuwen gelegen op de rechter

Schepenzegel
Boorseme met
afbeelding
St.-Joris met de
draak (patroon
Boorseme) en het
wapenschild
van Reke.

Maasoever, samen met de vrije rijksheerlijkheid Stein, waarvan het deel uitmaakte. Doordat de Maas midden twaalfde eeuw haar loop verplaatste, kwam Boorseme op de linker- en Stein op de rechteroever te liggen. Via vererving werd ook de heerlijkheid Reke bezit van de graaf van Stein, die Boorseme bij Reke inlijfde. Nadien gaan Boorseme en Reke nog over op enkele andere geslachten om in 1590 via ruiling verkregen te worden door de graaf Van Aspremont-Lynden-Reckheim, die zich toen ook baron van Boorseme ging noemen. Boorseme bleef echter steeds zijn eigen schepensbank behouden. Na de komst van de Fransen hielden het graafschap Reke en de baronie Boorseme op te bestaan. Overigens had de grafelijke familie reeds in 1778 Reke vervuuld voor Wenen. Kasteel en goederen werden beheerd c.q. gedeeltelijk verkocht, verhuurd of verpacht door een rentmeester. In 1793 was het kasteel gevorderd als militair hospitaal door de Oostenrijkers en in 1794 door de Fransen. De inbezitting van de Oostenrijkse rijksheerlijkheden door Frankrijk werd geregeld bij de vrede van Lunéville in 1801. De door dit land te betalen schadevergoeding aan de eigenaren werd in 1803 vastgesteld. Het jaar daarop werden alle grafelijke goederen van de Van Aspremonts-Lynden-Reckheim door de domeinen publiek verkocht.²⁾

Uit een geraadpleegd werk over de baronie Boorseme, meen ik te moeten afleiden dat de familie A(e)lberts, zoals zij daar steeds wordt genoemd, afkomstig is van het onder Boorseme vallende gehucht **Kotem**.³⁾ Gewezen wordt op:

- bladzijden 29 en 31 met de inwonerslijsten van 1755 en 1760, waarop voorkomen Hendrik, Mathijs, Joris, Willem en Albert Aelberts en (in 1760) de erfgenamen Hendrik Aelberts (de Hendrik genoemd in 1755?; familie van de "Geulse" Hendri ?)
- bladzijden 82 tot 104 met het proces over de moord op de 20-jarige ongehuwde Maria Aelberts, de dochter van Joris uit Kotem, gepleegd door haar - getrouwde - dorpsgenoot Willem Philippens op zondagavond 31 juli 1763, omdat zij zich hevig verzette tegen zijn poging om haar te verkrachten. Uit de getuigenverhoren blijkt dat haar ouders bemiddeld waren en dat zij een broer Albert had, die 21 jaar was.
- bladzijde 108 met de "notabelste" grondeigenaars rond 1700 met zeven namen, van wie drie Aelbertsen: de weduwe van Thijs, Albert en Hendrik.

Vreemd is dat de schrijfwijze Alberigs nergens in de aangehaalde literatuur wordt gebruikt.

Alberigs = A(e)lberts

Toch moet er identiteit bestaan tussen de namen Alberigs en Aelberts. Op 19 september 1815 werd burgemeester Alberigs van Geulle gedagvaard om te verschijnen voor de vrederechter van Meerssen. Eisers waren de echtgenoten van de zussen Dubois, te weten Guillaume Caenen, winkelier in Maastricht, namens Anna, Theodoor Penders namens Petronella en Theodoor Houben namens Barbara. Beide laatste waren landbouwers te Boorseme. Zij eisten van hem in zijn hoedanigheid van voogd rekening en verantwoording van het beheer en de administratie van de goederen van hun echtgenotes tijdens hun minderjarigheid en daarna uitbetaling van hun gelden die hij nog onder zich had. Dit was overigens reeds op 5 juni 1810 gevraagd door en namens Petronella en Barbara Dubois.⁴⁾ Anna was inmiddels op 25 mei 1815 (folio 84) in Maastricht gehuwd met Caenen voornoemd, die zich toen herbergier noemde, geboren te Berg (en Terblijt), 19 april 1785, zoon van Christiaan en Maria Catharina Notten. Hij was weduwnaar van Maria Elisabeth Coopmans uit Klein Welsden, gemeente Margraten, met wie hij te Maastricht op 23 april 1813 (folio 29) was gehuwd. Negen maanden later, op 30 januari 1814 (folio 105) overleed zij te Maastricht, 28 jaar oud, na op de 13e van die maand (folio 8) het leven te hebben geschonken aan een dochtertje Anna Catharina, dat na 15 dagen, op 28 januari, al weer gestorven was (folio 91).

Uit de huwelijksbijlagen weten we dat Anna Dubois geboren was in haar woonplaats Boorseme op 31 januari 1792, als dochter van het landbouwersechtpaar Christiaan Dubois en Cornelia Aelberts. De ouders waren, toen Anna trouwde, reeds overleden in Boorseme, de vader op 22 september 1794, vermoord door de Fransen, en de moeder acht dagen later op 30 september. Om die reden gaf de vaderlijke grootvader Joannes Dubois, weduwnaar van Petronella Maesen, wonende te Neerharen, bij akte verleden voor notaris Herman Weustenraad aldaar op 18 mei 1815, toestemming tot het huwelijk van zijn kleindochter Anna.

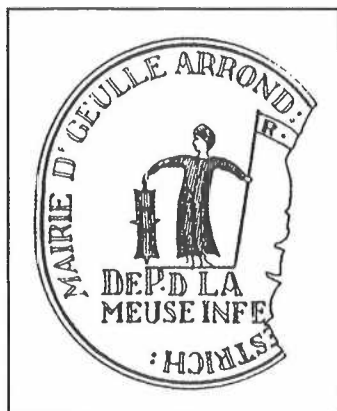
Uit de voogdij van Hendrik Alberigs over de kinderen Dubois mag worden afgeleid dat hij een broer is van hun moeder Cornelia A(e)lberts, wier man overigens in 1793 in Geulle nog peetoom was van een zoon van Hendrik, door de pastoor ingeschreven met de familienaam Alberts.

Heerlijkheid

Geulle werd in 1554 door keizer Karel V tot heerlijkheid verheven en in 1560 verkocht aan Coenraet van Gaveren, heer van Elsloo. Een zoon van deze, ook Coenraet geheten, schonk de heerlijkheid in 1594 aan zijn neef graaf Wolter van Hoensbroeck, die zich sedertdien graaf van Hoensbroeck-Geulle noemde. Deze graaf Wolter van Hoensbroeck kocht in 1626 ook de heerlijkheid Bunde van de Spaanse koning. Nadien kwam ook de heerlijkheid Ulestraten - sedert 1626 verpand geweest aan Ernest, graaf Van Aspremont-Lynden-Reckheim, die in 1636 overleden was⁵⁾ - in bezit van de familie Hoensbroeck-Geulle. De grafelijke familie was zodoende heer van Geulle, Bunde en Ulestraten. Zij bleef dit vier generaties lang tot de dood van graaf Herman Otto in 1762. Hij was

Zegel Geulle.
illustratie uit
"Geul's
Verleden" van
pastoor Aug. C.
Kengen.

gehuwd met Anna Maria Juliana Felicitas, barones van Tsievel tot Bettenbourg, die in 1775 overleed. Herman Otto was de laatste mannelijke heer van Geulle uit de familie Van Hoensbroeck, want uit zijn huwelijk werd maar één kind geboren, een dochter Anna Maria

Bernardina Georgina Apollonia Philippina Van Hoensbroeck-Geulle. Zij trouwde in 1748 te Geulle met prins Franciscus Xaverius van Hohenzollern-Hechingen, die in 1765 in militaire dienst van aartshertog Peter Leopold van Oostenrijk overleed.⁶⁾

Het was onder haar bewind dat onze Alberigs, volgens Kengen, op 16 december 1789 tot schepenen van Geulle werd aangesteld.⁷⁾ Ook de pastoor plaatste zowel bij de doop van dochter Anna Maria op 7 juni 1790 als bij die van zoon Henricus op 13 januari 1793 de aantekening dat de uit Boorsem afkomstige vader "scabinus" was. De douairière Van Hohenzollern-Hechingen - Van Hoensbroeck-Geulle overleed te Geulle in 1798. Maar toen was het landsheerlijk tijdperk reeds drie jaren ten einde als gevolg van de verovering van deze streken door de Franse revolutionaire legers en de daaropvolgende annexatie door Frankrijk. Anders dan in Rekem en Boorsem kwamen de goederen van de grafelijke familie in Geulle tijdens het Franse bewind niet onder de hamer. De heerlijkheid Geulle-Bunde-Ulestraten was immers geen Oostenrijkse rijkshoofdelijkheid. De adellijke heren verloren alleen hun bevoegdheden op het gebied van bestuur, regelgeving en justitie alsmede hun overige feodale voorrechten en werden (ambteloo) burger: citoyen onder de citoyens.

De Franse tijd

Bij de wet van 9 Vendémiaire van het jaar IV van de Franse Republiek, volgens de oude tijdrekening 1 oktober 1795, werden de door de Fransen veroverde gebieden - ruwweg het huidige België en Nederland beneden de grote rivieren alsmede de Oostenrijkse gebieden ten westen van de Rijn - tot Frans grondgebied verklaard. Artikel VII van genoemde wet bepaalde dat deze gebieden zouden worden verdeeld in negen departementen. De vaststelling van de grenzen der departementen en de indeling in arrondissementen en kantons zou geschieden door "les representans du peuple". Verder hadden de volksrepresentanten de opdracht de administratie, de rechtbanken en de vertegenwoordigende lichamen aldaar naar Frans model te regelen. Een en ander had nog heel wat voeten in de aarde voordat alles op orde was. Het zou echter te ver voeren binnen het kader van dit opstel daaraan aandacht te besteden. Hiervoor zij korthedshalve verwezen naar de inleiding op de inventaris der archieven van het arrondissement Maastricht en van het departement van de Nedermaas, van H. Hardenberg en F. Nuyens, 's-Gravenhage 1946. Voor ons doel kan worden volstaan met de vermelding dat Belgisch Limburg en het grootste

gedeelte van Nederlands Limburg kwamen te liggen in het departement van de Nedermaas, dat verdeeld was in drie arrondissementen Maastricht, Roermond en Hasselt, die weer waren onderverdeeld in aanvankelijk 30 en nadien in 31 kantons. Geulle viel onder het kanton Meerssen van het arrondissement Maastricht. Zoals alle andere gemeenten met minder dan 5.000 inwoners verloor deze plaats haar zelfstandigheid. Zij werd bestuurd door de municipale administratie van het kanton, waarin iedere gemeente vertegenwoordigd was door een agent of diens plaatsvervanger. Het kantonnale bestuur werd gecontroleerd door een commissaris van het uitvoerend bewind, die weer ondergeschikt was aan de commissaris bij het departementaal bestuur.⁸⁾ Voeg daar nog bij de verdwijning van de lokale schepenbanken, de opheffing van kloosters en de verkoop van hun goederen, de sluiting van kerken, de vervolging van geestelijken die weigerden de eed van trouw aan de republiek af te leggen, alsmede de invoering van de militaire dienstplicht, dan is het duidelijk dat de komst van de Fransen, zeker in de beginjaren, - met name voor de gewone man meer nog dan voor beter gesitueerden - een nauwelijks te verwerken inbreuk op oude waarden en zekerheden betekende. Realisering van de nieuwe orde verliep aanvankelijk dan ook niet zo soepel als door de autoriteiten gewenst, enerzijds door actief of passief verzet van de bevolking, anderzijds door gebrek aan capabele personen om de bestuursfuncties te bemannen die als eerste taak hadden de richtlijnen van de regering in Parijs en/of de prefect van het departement uit te (doen) voeren. Maar het leven van alledag met al zijn beslommingen om het dagelijks bestaan ging door ondanks de wisselende politieke omstandigheden en van lieverlee ontstond er een gewenning aan of, zo men wil, een berusting in de nieuwe situatie. Er was trouwens sprake van een zekere orde en regelmaat na de woelige beginjaren toen veel overlast werd ondervonden van troepenbewegingen en daarmee gepaard gaande vorderingen van voedsel en materieel, al dan niet tegen betaling van waardelooze assignaten, oplegging van oorlogsschattingen e.d. Ook aan de hatelijke maatregelen tegen de rooms-katholieke kerk en haar bedienaren was een einde gekomen als gevolg van het concordaat dat na moeizame onderhandelingen in 1801 tussen Napoleon en Paus Pius VII werd gesloten. En een jaar daarvoor, bij de wet van 28 Pluviôse VIII (17 februari 1800) hadden de gemeenten hun zelfstandigheid weer teruggekregen. In plaats van de agent en zijn plaatsvervanger bij het municipaal bestuur, kregen de gemeenten weer hun eigen burgemeester (maire) en, afhankelijk van het aantal inwoners, een of twee adjoints, die het bestuur over de gemeente voerden daarin bijgestaan door een gemeenteraad.⁹⁾

Dorpspoliticus

Alberigs daarentegen had, naar het schijnt, vanaf het begin weinig moeite met de veranderde omstandigheden die de Franse annexatie met zich meebracht. Wellicht behoorde hij tot het aantal burgers dat zich ter verkrijging van macht en financieel gewin uit opportunistische overwegingen aan de zijde van de bezetter schaarde. Hoe het ook zij, Alberigs nam spoedig (weer) deel aan het politieke leven. Op 15 Germinal VII (4 april 1799) was de assemblee communale van Geulle bijeengeroepen voor de verkiezing van een agent municipal en zijn adjoint.

Kiesgerechtigden waren Geullenaren van 60 jaar of ouder die de schrijfkunst meester waren. Alvorens tot stemming over te gaan, kozen zij een voorzitter, een secretaris en drie stemopnemers die het stembureau moesten vormen. Een van deze drie was Alberigs. Toen na de stemming bleek dat de zittende agent Jan Gassens met 28 tegen 11 stemmen was herkozen, tekende Alberigs protest aan omdat de verkiezing niet volgens de wet had plaatsgevonden, waarna hij de vergadering had verlaten. Vervolgens schreef hij met zes medestanders een klachtbrief over de onregelmatigheden die bij de stemming zouden hebben plaatsgevonden naar de centrale administratie in Maastricht.

Het kantonbestuur om advies gevraagd, antwoordde dat er niets in strijd met de wet was gebeurd en sprak als zijn mening uit dat het protest van Alberigs was ingegeven door frustratie dat hij zelf niet gekozen was tot agent municipal.¹⁰⁾

Gezworene

Een ander feit waaruit kan worden afgeleid dat Alberigs zich wél voelde onder de nieuwe orde, is dat hij zich liet plaatsen op de lijsten van binnen het kanton Meerssen woonachtige personen, die geschikt waren voor de vervulling van de functie van gezworene. Deze lijsten, die elk kwartaal moesten worden opgemaakt ten behoeve van de prefectuur, zijn opgesteld door de vrederechter te Meerssen. Zij beslaan de jaren VIII (1799/1800) tot en met 1807. Alberigs staat vermeld op de lijsten van de jaren VIII (1799/1800), IX (1800/1801), XI (1802/1803) en XIII (1803/1804).¹¹⁾ Ter toelichting diene het volgende.

In de eerste jaren van de Franse bezetting tot het jaar 1810 was er in het strafproces een rol weggelegd voor juryrechtspraak. Bij iedere correctionele rechtbank was een "jury d'accusation", die bestond uit minstens acht leden, bij loting aangewezen uit de lijst van gezworenen van het arrondissement. Deze jury trad alleen op als het zwaardere delicten betrof waarop lijf- of ontorende straffen waren gesteld. Zij moest een oordeel vellen over de vraag of het gerechtelijk vooronderzoek van de directeur van de jury voldoende bewijzen had opgeleverd voor de aangevoerde beschuldiging. In het bevestigende geval werd de zaak aanhangig gemaakt bij het tribunal criminel. Daar werd de verdachte eerst nog eens verhoord en het bovengenoemde gerechtelijk vooronderzoek onder de loep genomen door de president of een van de rechters. Vervolgens onderzocht de criminele rechtbank de zaak in het openbaar in aanwezigheid van de "jury de jugement". Deze jury bestond uit door het lot aangewezen burgers ten getale van twaalf leden en drie plaatsvervangers. Na afloop van de verhoren deed de jury uitspraak over de vragen: is het telastgelegde bewezen? welk strafbaar feit levert het bewezen verklaarde op? en is de verdachte al dan niet strafbaar? Tenslotte sprak het tribunaal het vonnis uit.¹²⁾

Koper kerkelijk goed

Alberigs was ook een van degenen die profiteerden van de verkoop door de Fransen van de in beslag genomen goederen van bij wetten van 1 september 1796 en 5 november 1797 opgeheven kerkelijke instellingen. Uit de gegevens van het Frans Archief blijkt dat Alberigs de

volgende domeingoederen, zoals de geconfiskeerde eigendommen werden genoemd, aankocht:

1. op 23 november 1797 drie kavels land en weide onder Geulle, afkomstig van de abdij van Sint Gerlach te Houthem, groot 6 bunder 28 grote roeden; (deze aankoop geschiedde samen met dorpsgenoot Leonardus Pijpers)
2. op 9 december 1799 1 bunder weiland onder Geulle, afkomstig van het kapittel van Onze Lieve Vrouwe te Maastricht;
3. idem 11 grote en 5 kleine roeden land en wei onder Geulle, afkomstig van de balije de Alden Biesen van de Duitse Orde (Bilzen, Be);
4. op 18 januari 1800 10 grote en 17 kleine roeden land onder Boorsem, afkomstig van de abdij van Hocht (Neerharen, Be);
5. idem 1 bunder, 17 grote en 10 kleine roeden land onder Boorsem van dezelfde abdij van vrouwelijke religieuzen;
6. op 19 maart 1800 6 grote roeden land en wei onder Ulestraten, afkomstig van het kapittel van Sint Servaas te Maastricht;
7. op 28 december 1803 87 are en 21 centiare bouwland onder Boorsem, afkomstig van het beneficium van het kasteel van Rekem;
8. op 18 december 1805 32 are en 70 centiare bouwland idem, afkomstig van de Graaf van Rekem.¹³⁾

Conflict met Registratie Domeinen

Alberigs is nog langdurig in conflict geweest met Domeinen over een voormalig kerkelijk goed dat Alberigs volgens de expert van deze dienst, J.J. Delbrouck uit Valkenburg, zonder titel in bezit had. Dit werd ontdekt toen in 1809 voorbereidingen werden getroffen voor een nieuwe reeks verkopen van domeingoederen. Het betrof 41 are en 40 ca bos afkomstig van de Alden Biesen, gelegen onder Geulle. De expert der Domeinen was op 22 november van dat jaar in Geulle met burgemeester Hermens en Alberigs gaan kijken en had het perceel beschreven als 10 grote roeden of 41 are 40 ca hakhout in hoofdzaak elzen, dat iedere acht jaar werd gesnoeid, de laatste keer gedeeltelijk in het lopende jaar. Het grensde in het oosten aan het bos van de voormalige Dominicanen, in het zuiden en westen aan mijnheer De Hoen en in het noorden aan Gerard Vos en diverse anderen. (Bovenaan in de marge van zijn brief staat de aantekening dat een "bonnier", door mij vertaald als bunder, een oude maat van de gemeente is en gelijk staat aan 82 are en 80 ca. Het gaat in casu dus over een halve "bonnier"). Desgevraagd hadden de burgemeester en enkele dorpsmensen gezegd dat het perceel per jaar een netto-opbrengst zou hebben van 13 francs. Zelf had hij het geschat op bruto 13 francs. Volgens de wet gekapitaliseerd was de verkoopwaarde 20 maal 13 = 260 francs.

Alberigs had dit perceel te kwader trouw in bezit, zo rapporteerde hij, want deze had hem geen huur- noch koopcontract laten zien, waarvoor hij hem twee dagen de tijd had gegeven. Op 13 december 1809 schreef Alberigs een brief aan de prefect, waarin hij deze, onder overlegging van het procesverbaal van de veiling van 29 november 1799, meedeelde dat hem op 9 december daaropvolgend toegewezen was 41 are en 50 ca bos, dat in het oosten, zuiden en westen grensde aan ex-graaf De Hoen.

Omdat hij vernomen had dat - zeker bij vergissing - deze eigendom opnieuw onder de hamer zou worden gebracht, verzocht hij de prefect deze verkoop tegen te houden. En dan begint de ambtelijke molen te draaien. De prefect vroeg advies aan de directeur van de registratie der Domeinen. In het advies van 3 januari 1810 schreef de directeur dat Alberigs inderdaad op genoemde datum blijkens het proces-verbaal van de openbare verkoop een perceel gekocht had van die grootte en met die belendingen, gelegen in het veld genaamd "Sint", dat afkomstig was van een zekere Konings, ex-ordesgeestelijke van de Duitse Orde. Dat perceel stond echter beschreven als weiland, zonder pachtcontract in gebruik bij Jean Penders met een gemiddelde opbrengst van 288 francs per jaar. Het perceel van de Duitse orde of commanderij van de Alde Biesen daarentegen dat nu op de nominatie stond om verkocht te worden, was volgens de expert groot 41 are en 40 ca, stond beschreven als bos en had andere belendingen. Omdat Alberigs echter had verklaard dat wat hij in 1799 had gekocht inderdaad weiland was, maar nadien bos was geworden omdat hij het gekochte had beplant, achtte de directeur het gewenst dat een expert van de domeinen beide terreinen ging vergelijken en dat intussen de voorgenomen verkoop werd opgeschort.

Onderzoek

De prefect besloot op 10 januari 1810 dienovereenkomstig: de voorgenomen verkoop werd uitgesteld in afwachting van het onderzoek naar de vraag of het al dan niet om dezelfde percelen ging. En dat onderzoek, in opdracht van de directeur van de Registratie der Domeinen weer door Delbrouck uitgevoerd, duurde twee jaar! Op 28 januari 1812 bracht deze rapport uit aan de directeur, die op zijn beurt op 4 februari de prefectuur in kennis stelde van diens bevindingen. Alberigs had gelijk: het kwestieuze stuk bos was begrepen in de openbare verkoop van weiland dd. 29 november 1799 al was het niet als zodanig genoemd in de bekendmaking van de verkopen. Hij was dus eigenaar. De directeur adviseerde daarom de voorgenomen verkoop van het stuk bos van 41 are en 50 ca niet door te laten gaan. Maar - en nu komt het - door het onderzoek was wel ontdekt dat Alberigs drie roeden wei, afkomstig van de voormalige commanderij van de Oude Biesen, in bezit had. Van dat perceel dat nooit deel uitgemaakt had van een verkoop en dus ook nooit was verkocht, had hij geen aangifte gedaan bij Domeinen! Alberigs zou daarom moeten worden uitgenodigd om ter griffie van de prefectuur een verklaring te komen afleggen over het bezit van die wei, want die was geconfisqueerd als religieus goed en dus staatseigendom.

De prefect besloot dienovereenkomstig op 8 februari 1812. Het besluit werd op 23 maart betekend door de deurwaarder van het tribunal de 1ère instance te Maastricht aan Alberigs met de mededeling dat hij binnen 14 dagen nadien ter griffie van de prefectuur moest verschijnen.

Verklaring

Of Alberigs gehoor gegeven heeft aan deze oproep vermeldt het dossier niet. Wel ligt daarin een verklaring dd. 4 april 1812 van een aantal Geullenaren, allen 60-

plussers, ten gunste van Alberigs. Zij schreven dat het algemeen bekend was dat sedert jaar en dag een perceel van ongeveer 12 are gelegen te Geulle, bekend onder de naam "het Batjen", grenzend aan een kant aan de Maas en aan de andere kant aan land van de commanderij van de Alde Biesen, dat nu toebehoorde aan H. Alberigs, landbouwer te Geulle, weiland was, waarop de eigenaren der belendende percelen gezamenlijk het recht hadden bomen te planten en te profiteren van de houtopbrengst. In ruil daarvoor waren zij verplicht de oever van de Maas langs dit stuk grond te onderhouden.

Daaronder staat een aantekening van notaris Gassen dat men echter niet wist aan wie de eigendom van die grond behoorde.

Weer daaronder staat een verklaring van burgemeester Hermens dat de handtekeningen en de inhoud van de verklaring echt en waarachtig zijn. Daaraan heeft deze in zijn eigen handschrift toegevoegd dat hij persoonlijk de kade langs "het Batjen" in 1788 had laten maken in opdracht van de heer Esser, sacrist (priester-administrateur) van de Alde Biesen, die ook de kosten had betaald.¹⁴⁾ Dan eindigt het dossier met een op 17 augustus 1812 door de directeur van de Registratie van de Nationale Domeinen aan de prefect gericht briefje, waarin hij mededeelde dat hij een voorbereidend besluit had doen betekenen aan de heer Alberigs te Geulle. Hij verzocht de prefect dit te voegen bij de stukken, die zich bevonden in de prefectuur en een uitspraak te doen over wat er moest gebeuren met de drie roeden weiland.

De definitieve beslissing van de prefect heb ik niet kunnen achterhalen in het archief.¹⁵⁾

Raadslid

Zoals boven reeds aangestipt, werd op 28 Pluviôse VIII (17 februari 1800) een nieuwe bestuursorganisatie afgekondigd, waarbij de gemeenten hun zelfstandigheid terugkregen. De gemeenten kregen weer een burgemeester (maire), die naar gelang het aantal inwoners bijgestaan werd door een of twee adjoints. De voormalig agent Gassens werd benoemd tot burgemeester van Geulle. Als gemeente met minder dan 2.500 inwoners kreeg hij maar één adjoint in de persoon van Samuel Simons, en een gemeenteraad die uit tien leden bestond. Dit opende een nieuwe kans voor Alberigs om zijn politieke ambities te verwezenlijken.

Op 8 Thermidor VIII (27 juli 1800) werd Alberigs door de prefect van de Nedermaas benoemd tot lid van de gemeenteraad en hij wist zijn raadslidmaatschap te continueren tot het einde van de Franse tijd. Dat het echter nog niet boterde tussen Gassens en Alberigs sedert de affaire in 1799, kan worden afgeleid uit het feit dat Alberigs - gesteund door zijn medestander J. Penders - tot tweemaal toe, in 1802 en in 1805, pogingen in het werk stelde om Gassens te doen ontslaan via het indienen van klachten over diens beleid bij de prefect: al jaren legt hij geen verantwoording meer af over de inkomsten van de gemeente; hij doet maar waar hij zin in heeft en regeert op z'n eentje zonder de raad bijeen te roepen; geef ons daarom een burgemeester die wij vertrouwen kunnen!¹⁶⁾ Echter tevergeefs. Het zou nog tot 1 januari 1808 duren voordat Gassens in verband met de voorgeschreven vijfjaarlijkse vernieuwing van burgemeesters en adjoints werd vervangen door Godfried Hermens.

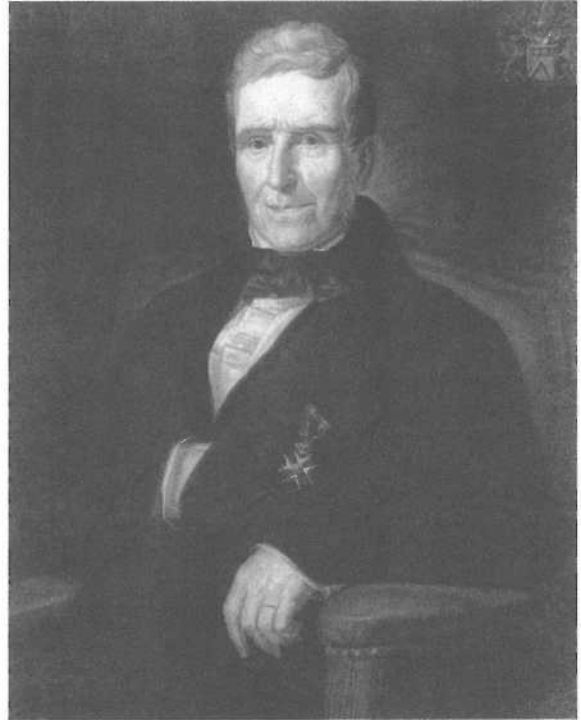
Ontvanger

Alberigs is in deze jaren ook nog ontvanger geweest, zoals uit diverse archiefstukken blijkt. Op de laatste lijsten van gezworenen staat hij vermeld als "ex-percepteur". In het dossier betreffende de toewijzing van de in 1799 bij openbare verkoop aangekochte bundel weiland afkomstig van het kapittel van Onze Lieve Vrouwe te Maastricht, lezen we dat Abraham Rouville uit Maastricht (nederduitse predikant aldaar van 1778-1808) de hoogste bieder was. Hij verklaarde te hebben gehandeld in opdracht van H. Alberigs, ontvanger te **Beek**.¹⁷⁾ Onder de stukken van het vredegerecht te Meerssen treffen we een dagvaarding aan van G. Hermens, distillateur te Geulle, op verzoek van Henri Alberigs, ontvanger van de belastingen te Geulle in de jaren VII en IX, om op woensdag 17 Germinal X (7 april 1802) ter zitting van de vrederechter te verschijnen teneinde tot een akkoord te komen over de verrekening van een bepaald belastingbedrag. De dagvaarding was, bij afwezigheid van Hermens, betekend aan diens dienstbode Elisabeth Maassen.¹⁸⁾

De Nederlandse tijd

De nederlaag van Napoleon in de zogenaamde drieluikslag bij Leipzig van 16 tot 19 oktober 1813 luidde de ondergang van de grote keizer in. Zijn legers trokken zich terug op de Rijn en vandaar richting Frankrijk. In januari 1814 bevrijdden Russische troepen onder bevel van generaal Ferdinand, Freiherr von Wintzingerode, het departement van de Nedermaas. De hoofdstad Maastricht, waarin zich nog een Frans garnizoen bevond, werd omsingeld. Op 13 december 1813 was daar de staat van beleg afgekondigd door burgemeester Coenegracht op last van generaal Louis Charbonnier. Pas op 5 mei 1814 gaven de Fransen zich over en kwam de stad onder Nederlands gezag. Drie dagen later volgde ook de vestingstad Venlo. In Noord-Nederland, dat reeds in het najaar van 1813 was bevrijd, hadden de gebeurtenissen met betrekking tot het gezag zich razendsnel opgevolgd. Op 21 november 1813 was een Algemeen Bestuur der Verenigde Nederlanden gevormd. Negen dagen later was de zoon van oud-stadhouder Willem V vanuit Engeland in Scheveningen aangekomen en op 1 december tot soevereine vorst Willem I uitgeroepen. Daags daarna had de inhuldiging in Amsterdam plaatsgevonden en op 6 december had hij de regering aanvaard.¹⁹⁾ In onze contreien verliepen de zaken voor de soevereine vorst minder soepel. Dit werd veroorzaakt door een onderlinge belangenstrijd tussen de geallieerden. Met name Pruisen zag zijn grondgebied graag uitgebreid ten koste van eerder gemaakte afspraken en ten nadele van de soevereine vorst der Nederlanden. In augustus 1814 zag Pruisen zijn aspiraties ten dele verwezenlijkt. De soevereine vorst mocht zijn gezag, behalve in de genoemde steden, alleen nog maar uitoefenen in het gebied ten westen van de Maas. De gebieden op de rechteroever, waaronder dus ook Geulle, kwamen onder bestuur van de Pruisische koning. Dit duurde tot mei 1815 toen aan de inmiddels tot koning van het Verenigd Koninkrijk uitgeroepen soevereine vorst - conform de door het Congres van Wenen gemaakte afspraken - de gebieden op de rechter Maasoever werden overgedragen en de grens met Pruisen vastgesteld. Wat vroeger het departement van de Nedermaas was, samen

met delen van het departement van de Roer, dat Pruisen volgens "Wenen" moest afstaan, ging volgens artikel 2 van de grondwet van 24 augustus 1815 de provincie Limburg vormen. Zij kreeg bij Koninklijk Besluit van 2 oktober 1815, nr. 95, een eigen gouverneur in de persoon van Charles de Brouckère.¹⁹⁾

Charles de Brouckère (1757-1850).

Burgemeester

Zo onderging ook Geulle als gevolg van de internationale politiek de zoveelste wisseling van de macht. De plaats ging deel uitmaken van de nieuw gevormde provincie Limburg binnen het koninkrijk der Nederlanden. In de overgangstijd tussen de bevrijding van de Fransen en de opnemings in het Nederlands staatsverband moesten de gemeentelijke zaken uiteraard doorgang vinden. Daarvoor moesten de bestaande besturen aanblijven. Burgemeester Hermens had echter zijn post verlaten en was naar Maastricht vertrokken, alwaar hij een baan had gevonden in dienst van de nieuwe machthebbers, de commissarissen van de soevereine vorst. Alberigs had, vermoedelijk als langst zittend raadslid, diens plaats ingenomen. In gemeentelijke stukken en in akten van de burgerlijke stand wordt hij tenminste als burgemeester aangeduid. Intussen werd er van regeringswege gestudeerd op een reglement voor de gemeentebesturen. Daarbij werd onderscheid gemaakt tussen steden en platteland. In 1818 trad het bij koninklijk besluit van 14 februari 1818, no. 95, vastgestelde Reglement van bestuur voor het platteland van de provincie Limburg in werking.²⁰⁾ De provincie werd verdeeld in drie arrondissementen, te weten Maastricht, Hasselt en Roermond. Geulle viel onder Maastricht. In elk arrondissement kwam een door de koning te benoemen commissaris, belast met het toezicht op de gemeentebesturen, waarover hij de gouverneur moest dienen van bericht en advies. Het plaatselijk bestuur van de gemeente zou bestaan uit een door de koning benoemde schout, twee door Gedeputeerde Staten

uit de raad benoemde schepenen en een door Gedeputeerde Staten benoemde gemeenteraad. Alle leden van het bestuur moesten worden genomen "uit de vroedste ingezetenen en voornaamste grondeigenaren". Het aantal leden van de gemeenteraad was variabel, afhankelijk van het aantal inwoners. De Geulse raad telde negen leden, de schout en de twee schepenen inbegrepen.

Sollicitatie

Bij brief van 10 maart 1818, B 497, no. 18b, had de minister van Binnenlandse Zaken vanuit Den Haag de gouverneur van Limburg kennisgegeven dat voornoemd Reglement van bestuur definitief was vastgesteld en verzocht om toezending van lijsten van gegadigden voor de functies van arrondissementscomisarissen en schouten. Op 5 augustus van dat jaar, B 1197, no. 324a, kwam een nader schrijven van de minister waarin hij vroeg om als kandidaten voor burgemeestersplaatsen zo mogelijk alleen mensen op te geven, van wie aangenomen mocht worden dat zij een benoeming zouden aanvaardden. Bij deze brief was een vertrouwelijke missive gevoegd, kenmerk B 1197, no. 324b. Ik vond deze dermate interessant, dat ik de tekst volledig overneem. Medegedeeld werd door de minister "dat, ofschoon Zijne Majesteit het niet gepast vindt om vooralsnog op de ingediende petitie van onderscheiden eigenaren van voormalige heerlijkheden in de zuidelijke provincies om herstelling in de rechten, welke zij beweren te hebben krachtens de Grondwet, enige beslissende dispositie te nemen, het evenwel met de bedoeling van Z.M. in overeenstemming is, dat er in die plattelandsgemeenten, alwaar te voren de eigenaren der heerlijkheden het recht van aanstelling of van voordracht van regeringspersonen uitoefenden, niet tot een stellige voordracht of benoeming zal worden overgegaan zonder vooraf die eigenaren gevraagd te hebben mededeling te doen over de vraag hoe zij denken over de kandidaten en of in bedoelde gemeenten weinig weerstand tegen hun benoeming bestaat. Gelieve hiermede in het vervolg rekening te houden."²¹⁾ Deze aanbeveling is overigens in overeenstemming met artikel 1 van een eerder in Staatsblad no. 46 der Verenigde Nederlanden verschenen koninklijk besluit van 26 maart 1814, no. 20, houdende provisionele bepalingen wegens de toekomstige uitoefening der voormalige Heerlijke Regten. Ter voldoening aan het verzoek van de minister van 5 augustus 1818, worden dan vervolgens door de gouverneur lijsten opgemaakt van schouten voor de diverse gemeenten. Voor Geulle staan genoemd Maximiliaan, graaf de Hoen, beroep "voornaam eigenaar en voormaals Heer" en H. Alberigs, "fungerend maire"²²⁾ In hetzelfde dossier ligt ook de sollicitatiebrief van De Hoen gedateerd 30 november 1818, waarin hij de gouverneur mededeelde te solliciteren naar het ambt van burgemeester te Geulle met notaris J.F. Lebens uit Beek als secretaris, maar dat hij alleen burgemeester wilde worden als hij aan de ambtseed schriftelijk mocht toevoegen "voor zoveel ik in mijn functie niets zal tegenstrijdig bevinden met het katholieke geloof"(!) Bij brief van 29 maart 1819, B no. 5, deelde de minister van Binnenlandse Zaken vanuit Brussel aan de gouverneur mede, dat hij de burgemeestersvoorstellen van 24 december 1818 had ontvangen en dat hij Z.M. conform de voordracht zou adviseren. Hij had echter met betrekking

tot enkele gemeenten bedenkingen. Als eerste haalde hij de gemeente Geulle aan. Gevraagd werd waarom aan de heer De Hoen de voorkeur werd gegeven boven de fungerende burgemeester. De voorkeur van Z.M. ging toch uit naar benoeming van de in functie zijnde burgemeester "voor zover geen ongeschiktheid of iets nadeligs van andere aard dat verhinderen mocht." In zijn antwoordbrief van 6 april 1819 schetste de gouverneur, alvorens op de concreet gestelde vraag in te gaan, een beeld van de gesteldheid van de gemeentebesturen in zijn provincie en de problemen die hij ondervond bij zijn streven daarin verbetering te brengen. Die gesteldheid vond hij "allerebrekkelig" als gevolg van het ontbreken van geschikte mensen of, in de bewoordingen van de gouverneur, het "gebrek aan stof". Vervolgens vergeleek hij de positie van de ambtenaren in de Franse tijd met die van nu. Onder het Frans bestuur waren zij, inclusief de plaatselijke autoriteiten, hoofdzakelijk agenten ter uitvoering van het gezag van de soeverein zonder acht te slaan op de lokale belangen van de ingezetenen. Enige eis voor een maire was "het enigermate kennen der Franse taal". Kon men, al was het maar gebrekkig, corresponderen in die taal, dan was men goed voor die functie. Meer hoedanigheden werden niet gevraagd.

Respect

Thans was de taak van de ambtenaar gecompliceerder: zijn taak was het welzijn van de gemeente, het maken en handhaven van verordeningen in het belang der ingezetenen. Daarom moesten hogere eisen worden gesteld aan de schouten dan aan de Franse maires. Bestuurders moesten te goeder naam en faam bekend staan, respect afdwingen. Daarom lag het in zijn bedoeling ambtenaren die niet voldeden, aan de kant te zetten. Hij zou dat al twee jaar geleden hebben gedaan als hij niet op de hoogte was geweest van het regeringsvoornemen een nieuwe bestuursorganisatie af te kondigen. Nu kon hij in het kader van de nieuwe organisatie de betrokken personen zonder veel ophef en vernedering ontslaan. Overigens verwachtte hij niet dat de nieuwe organisatie al het gebrekkige van de oude zal oplossen, maar het kwade kon nu gekeerd worden door het te vervangen door het best mogelijke. Als oorzaak van het kwade gaf hij aan, naast het gebrek aan stof, algemene onkunde tengevolge van meer dan twintigjarige verwaarlozing van onderwijs en van her en daar nog "dwalende begrippen over eed en godsdienstplicht." Dan komt de gouverneur tot beantwoording van de vraag van de minister. Hij had Alberigs niet voorgedragen omdat deze aanhoudend blij had gegeven van onbekwaamheid en achteloosheid. Ook waren er van tijd tot tijd bij hem en gedeputeerde staten klachten binnengekomen over malversaties. Die waren weliswaar onvoldoende bewezen, maar hadden wel schade berokkend aan de publieke opinie omtrent de burgemeester. Daarnaast beriep hij zich op de vertrouwelijke missive van 5 augustus 1818 waarin aanbevolen werd om alleen kandidaten voor een bestuursfunctie voor te dragen op wie niets viel aan te merken.²³⁾ Inmiddels had Alberigs kennelijk lucht gekregen van een en ander. Bij brief van 18 mei 1819 verzocht hij de gouverneur om hem als gemeente-secretaris te benoemen, "want hij heeft gehoord dat de graaf naar het ambt van

schout heeft gesolliciteerd en het ook zou krijgen.²⁴⁾ Hij kreeg gelijk. Bij koninklijk besluit van 15 juli 1819, no. 10, werd graaf Maxim de Hoen tot burgemeester van Geulle benoemd. Op 10 augustus 1819 werd hij met een aantal collega's beëdigd. Hij voegde aan de handtekening (voor de zekerheid denk ik; zie zijn sollicitatiebrief) onder de eedsaflegging toe "sauf la religion catholique".²⁵⁾ Gemeente-secretaris werd notaris Lebens uit Beek, zoals De Hoen had verzocht. Ook deze betrekking was dus niet voor Alberigs weggelegd. Wel werd hij bij resolutie van gedeputeerde staten van 8 oktober 1819 benoemd tot lid van de gemeenteraad.²⁶⁾

Klachten

Naar aanleiding van de gronden die door de gouverneur in zijn brief aan de minister dd. 6 april 1819 werden genoemd om Alberigs niet op de voordracht voor burgemeester te plaatsen, heb ik onderzoek verricht in het Provinciaal Archief. De resultaten daarvan zijn aan de magere kant, zoals uit het volgende blijkt.

Zo stond in de vergadering van gedeputeerde staten van 13 oktober 1817 een klachtbrief van diverse ingezetenen dd. 30 augustus 1817, op de agenda. De burgemeester werd daarvan in kennis gesteld en er ging een brief uit naar burgemeester J. Wilmar van Meerssen met verzoek om een onderzoek in te stellen. De klachten betroffen het opheffen van een voetpad, het houden van een grote partij ganzen die het fonteintje waarvan het water bestemd was voor consumptie door mensen, bevuilden, het maken van een onnodige gracht, die veel geld had gekost en het niet verrichten van reparaties aan wegen en andere hand- en spandiensten, "hoewel hij een groot akkerman is" (en dus centen genoeg heeft?).²⁷⁾

Burgemeester Wilmar antwoordde bij brief van 31 oktober 1817. Hij deelde mede dat hij met beide partijen gesproken had en de situatie ter plaatse bekeken. De burgemeester ontkende onnodige werkzaamheden aan wegen, grachten en waterwegen te hebben doen uitvoeren en zich zelf en zijn familie onttrokken te hebben aan de reparatie van wegen en nabuurdiensten. En wat die ganzen betrof, niemands ganzen mochten daar rondlopen. De veldbode had opdracht gekregen daarop te letten en overtreders te verbaliseren. De opheffing van het voetpad had met goedkeuring van de toenmalige raad al plaatsgevonden in 1811 onder zijn voorganger Hermens. Hij had alleen het voetpad verlegd over zijn grond. Daarvan konden de gemeentenaren gebruik maken. Dat hadden dezen ook tegenover Wilmar toegegeven, maar het onderhoud was voor Alberigs en mocht niet ten laste van de gemeente komen, stelden zij.

Voetpad

De conclusie van Wilmar was dat de burgemeester geen verwijt trof inzake het onderhouden van wegen en het

opschonen van waterlopen. Alles was nodig geweest in verband met de aanhoudende regens van verleden jaar en alles had plaatsgevonden conform door de provincie goedgekeurde raadsbeluiten. Ook ongegrond was de klacht dat Alberigs zich zelf aan die werkzaamheden had onttrokken. Hem was gebleken dat deze met persoonlijk toezicht en directie en door het leveren van een kar met paarden voldoende had bijgedragen. Alleen wat met het voetpad was gebeurd, was onwettig, want zonder goedkeuring van hogerhand geschied. Het had echter al zo lang geleden en met instemming van de omwonenden plaatsgevonden, dat hij het herstellen van de oude weg niet aan te raden vond. Bij wie het onderhoud van het nieuwe voetpad berustte, kon hij niet zeggen. Wilmar besloot zijn brief met de algemene conclusie dat alle klachten weinig om het lijf hadden. Hij meende dat de reden daarvoor dieper lag en wel in de besteding van de gemeentegelden zonder dat daarvan rekening en verantwoording werd afgelegd. Alberigs had dat willen doen maar de raad had dat niet gewild omdat eerst burgemeester Hermens verantwoording moest afleggen over het door hem gevoerde financieel beleid. De rapporteur meende dat gedeputeerde staten daaraan aandacht moesten schenken om zo de rust in Geulle te bewaren. Wantrouwen, onkunde en dwarsdrijverij, zo besloot hij, speelden in veel van dit soort zaken een grote rol, die grotendeels konden worden weggenomen door het afdoen van de gevraagde rekeningen.

Dit rapport met als bijlage nog een brief van Alberigs dd. 29 oktober 1817, werd behandeld in de G.S.-vergadering van 14 november 1817. Besloten werd oud-burgemeester Hermens er op te wijzen dat hij niet voldaan had aan hun besluiten van 8 november 1816, litt. F, en 10 januari 1817, Litt. C, om per 24 februari j.l. de gemeenterekeningen over 1813, 1814 en 1815 over te leggen. Hij kreeg nog eenmaal de tijd tot 24 november 1817. Voldeed hij daaraan niet, dan werden speciale commissarissen op zijn kosten voor de overdracht der rekeningen gezonden. Ten aanzien van Alberigs werd besloten hem uit te nodigen om op korte termijn de redenen op te geven waarom door hem illegaal bezit was genomen van een voetpad dat bij reclamanten in gebruik was.²⁸⁾

Inlichtingen

Een klein jaar later was een klachtbrief binnengekomen van het raadslid Leendert Vossen. Hij was gedateerd 27 mei 1818 en kwam ter sprake in de vergadering van gedeputeerde staten op 5 juni. Vossen zei het niet eens te zijn met financiële manipulaties van de burgemeester. Gedeputeerde staten gaven weer een burgemeester van een buurgemeente de last om een onderzoek in te stellen en te rapporteren over zijn bevindingen. Nu was het burgemeester R. Corten van Beek.²⁹⁾

Bij brief van 22 juni 1818 kwam het antwoord van Corten binnen. Dat werd behandeld in de vergadering van gedeputeerde staten van 17 juli 1818. Corten begon zijn brief met te stellen dat hij zich tot driemaal toe naar Geulle had begeven om inlichtingen in te winnen. Hij wilde Vossen serieus nemen wegens zijn voortdurende bekommernis om het algemeen welzijn en voor zijn kritisch volgen van de gemeenteraad. Diens brief gaf echter tegelijkertijd een beeld van de politiek in Geulle. Vervolgens analyseerde Corten alle klachten en gaf hij zijn visie daarop.

- a. de klacht over de voorgenomen verkoop van gemeentelijk goederen voor de afbetaling der rentedragende leningen, was onterecht. De raad had daartoe besloten en de weldenkende burgers wensten ook dat de gemeente van haar schulden bevrijd werd.
- b. voor het laten maken van een orgel in de kerk werden geen gemeentegelden gebruikt maar alleen particuliere giften. Daartegen kon Vossen zich redelijkerwijs niet verzetten.
- c. de slechte staat waarin de kerk verkeerde, was een zaak die de kerkfabriek aanging. Zij had aan de gemeente geld gevraagd, dat was toegekend in de begroting voor het dienstjaar 1818.
- d. niet waar was dat een bedrag van 100 francs, toegestaan in de begroting van 1817, als kostenvergoeding voor adviseurs inzake het herstel van het dak van de kerk, niet was uitbetaald en uit de begroting was geschrapt. Dat bedrag was niet gevraagd noch toegekend en er had geen schrapping plaatsgevonden, zoals hij zelf bij de inzage van begroting en rekening had geconstateerd.
- e. de klachten over foute boekingen van lonen voor onderhoud van wegen en waterlopen, het laten tekenen van blanco-papier door de raadsleden en het aannemen van steekpenningen om vrijgesteld te worden van militaire inkwartiering, zijn allemaal onwaar en vals.

Dank

Corten besloot zijn brief met te zeggen dat de burgemeester als ieder ander zijn fouten had, maar dat Vossen deze niet zo valselijk moest aangeven. "Vossen zou eerder een man moeten hoogachten, die grijs geworden is onder zijn burgemeesterschap en de bevelen van alle Gealliëerde Mogendheden op zijn rug draagt". Hij eindigde zijn brief met het verzoek aan hem drie vacatiegelden toe te kennen, te betalen door Vossen, om cadeau te doen aan de armen van Geulle.(!)

Gedeputeerde staten lieten een dankbrief aan Corten uitgaan. Zij schreven verheugd te zijn dat de klachten ongegrond waren bevonden. De klager was ter griffie ontboden en zij hadden hem het onbetamelijke en gevaarlijke van zijn gedrag kenbaar gemaakt. Hij had zijn fout ingezien en spijt betuigd. Aan Corten werd verzocht zijn onkostendeclaratie in te dienen, waarbij zij er op wezen dat de kosten niet ten laste van Vossen konden worden gebracht.³⁰⁾

Ook werd nagezien of er in de jaren 1815 - 1820 in de in- en uitgaande stukken van de gouverneur nog zaken aan de orde kwamen die ten nadele van het burgemeesterschap van Alberigs konden worden uitgelegd. Het enige dat gevonden werd was dat Alberigs op 24 april 1817 naar het provinciehuis werd ontboden om te komen vertellen hoe hij de alfabetische lijsten voor de nationale militie weer in orde wilde brengen.³¹⁾

Slot

Zoals uit het vorenstaande mag worden afgeleid, heeft Alberigs niet het veld moeten ruimen vanwege ernstige tekortkomingen, nalatigheid dan wel verwaarlozing van zijn bestuurlijke taken. De voordracht van graaf de Hoen vindt eerder zijn grondslag in de door de gouverneur uitvoerig gemotiveerde beleidslijn om het peil der gemeentebestuurders, dat hij bij zijn aantreden "allegbrekkigs" had bevonden, op een hoger niveau te

brenge. Alberigs heeft, dacht ik, als interim-burgemeester in de moeilijke overgangperiode vanuit het Franse staatsverband naar het Nederlandse de kleine gemeente Geulle draaiende gehouden. In dat opzicht zal hij niet onder de maat zijn geweest van zijn collega-burgemeesters. Dat hij kritiek heeft ondervonden van zijn dorpsgenoten, is politiek gezien niet te voorkomen. Dit geldt temeer als er besluiten worden genomen die financiële gevolgen hebben voor de individuele gemeentenaren. Te denken valt aan de boomtax en de veetax die Alberigs op het einde van zijn ambtsperiode wilde invoeren ter voldoening aan de richtlijnen van het provinciaal bestuur om de gemeente-schulden af te lossen, en niet te vergeten de vierjarige strijd die hij, toen al jarenlang geen burgemeester meer, moest voeren met de gemeenteraad over de financiële afwikkeling van het kerkorgel, nadat gebleken was dat de opbrengst van de particuliere collecten niet voldoende was om de kosten daarvan te betalen.³²⁾

Noten

1. Rijksarchief Limburg, Frans Archief, inv.no. 1049, lijst Geulle onder no. 533.
2. R. Verbois, *Geschiedenis van Rekem en zijn keizerlijk graafschap*, Maaseik 1972, 352-358.
3. R. Verbois / M. Maesen, *Geschiedenis der keizerlijke baronie Boorseme, Rekem* 1977.
4. RAL, Nieuwe Rechterlijke Archieven, inv.no. 2177, op datum.
5. Verbois, Rekem, 49.
6. Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek, deel IX, Leiden 1933, 370 evv.
7. A.C. Kengen, *Uit Geul's Verleden*, 1926, 220.
8. A.M.A. Maassen, Joannes Gassens, agent municipal, maire en notaire public in Geulle, 1753-1813, in *Limburgs Tijdschrift voor Genealogie*, jaargang 19 (1991) 100-111.
9. Loi concernant la division du territoire de la République et l'administration, du 28 Pluviôse VIII. *Bulletin des Lois* no. 17, wetno. 115. (17 februari 1800)
10. RAL, FA, inv.no. 999.
11. RAL, NRA, inv.no. 2184.
12. RAL, H. Hardenberg, *Inventaris van de archieven der rechtscolleges, alleensprekende rechters en rechterlijke ambtenaren, van 1794-1841 gefungeerd hebbende op het grondgebied van de tegenwoordige Nederlandsche provincie Limburg*, Den Haag 1949.
13. RAL, FA, inv.nrs 1843 en 1844.
14. Leden van de Duitse Orde in de Balleje Biesen, *Historisch Studiecentrum Alden Biesen*, 1994, 54: ESSER, Johan Hendrik, geboren 6 mei 1724 in Sankt-Gereonsweiler, werd op 4 juni 1764 in Nieuwen Biesen (Maastricht) in de orde opgenomen. Verbleef in het priesterconvent in Maastricht als priester tot 1784, waarna hij in oktober 1784 sacrist werd. Nam in 1786 ontslag en verbleef met de titel ex-sacrist verder in het convent. Vluchtte in 1794 voor de Fransen naar familie in Aldenhoven en nadien naar Keulen. Overleed in zijn geboorteplaats 10 december 1801.
15. RAL, FA, inv.no. 1153, no. 26.
16. RAL, FA, inv. 910, brieven van 8 Prairial X (28 mei 1802) en 9 Floréal XIII (29 april 1805).
17. RAL, FA, inv.no. 1286, art. 3.
18. RAL, NRA, inv.no. 2174, no. 100.
19. Zie de inleiding op mijn artikel: "Lijst van in Maastricht overleden Nederlandse militairen in de jaren 1814-1818", in *LTG*. Jrg 20 (1992), nrs 1, 2 en 3.

20. Administratief Memoriaal der Provincie Limburg, 1818, no. 28 (bis).
21. RAL, Provinciaal Archief, inv.no. 6275.
22. RAL, PA, inv.no. 6274.
23. RAL, PA, inv.no. 6275.
24. RAL, PA, inv.no. 6274.
25. PAL, PA, inv.no. 6275.
26. RAL, PA, inv.no. 6271.
27. RAL, PA, inv.no. 3260, verbaal Gedeputeerde Staten 13 oktober 1817, litt. G.
28. RAL, PA, inv.no. 3262, verbaal GS 14 november 1817, litt. P. Genoemde G.S-besluiten van 1816 en 1817 zijn opgenomen resp. in Provinciaal Dagblad, S(érie) A(dministrative) no. 135 en Administratief Memoriaal der Provincie Limburg, 1817, no. 3. Zij betroffen de rekeningen van uitgaven en ontvangsten met betrekking tot requisities, leveranties, transporten en andere militaire diensten in de jaren 1813, 1814 en 1815.
29. RAL, PA, inv.no. 3278, verbaal GS 5 juni 1818, litt. N.
30. RAL, PA, inv.no. 3281, verbaal GS 17 juli 1818, litt. N.
31. RAL, PA, inv.no. 723, onder volgno. 212.
32. A.M.A. Maassen, Een orgel "tot loff van den Alderhoogsten God". Politieke verwickelingen bij de totstandkoming van het orgel in de Sint Martinuskerk te Geulle in 1818, in: Historische en Heemkundige Studies in en rond het Geuldal, Jaarboek 1994, Valkenburg aan de Geul, 124-134.

B.A.TH. CLOSE

Zeven generaties Cals (vervolg en slot)

VII-k **Martin Hubert Emil CALS**, leraar, geboren te Sittard op zondag 17 september 1876 (RK), overleden aldaar op zondag 4 augustus 1957, zoon van Peter Bartholomeus CALS (VI-i) en Maria Anna CLEMENS.

Hij is getrouwd te Maastricht op maandag 17 november 1902 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Egidius Niël, Jan Niël, Josef Cals en Louis Close), op 26-jarige leeftijd met **Maria Theresia NIËL** (25 jaar oud), modiste, geboren te Maastricht op dinsdag 23 januari 1877 (RK), overleden te Sittard op zaterdag 6 maart 1954, dochter van Matthias NIËL (smid, kapper en café-houder) en Helena Maria Hubertina DORLO (kinderjuffrouw).

Uit dit huwelijk:

1. **Hélène Theresia Emilia CALS**, roepnaam Lène, coloratuursopraan en zangpedagoge, geboren te Watergraafsmeer op zaterdag 25 juli 1903 (RK), overleden te Rimini op zaterdag 31 juli 1937.
Zij is getrouwd in het jaar 1932, op 29-jarige leeftijd met Nicolaas Jacobus TREEP (36 jaar oud), dirigent, geboren te Groningen op dinsdag 17 maart 1896, overleden in juni 1946.
2. **Antonia Maria CALS**, roepnaam Tonny, geboren te Watergraafsmeer op dinsdag 13 augustus 1918 (RK).
Zij is getrouwd te Voorschoten op woensdag 9 juli 1947 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op woensdag 9 juli 1947 voor de kerk (RK), op 28-jarige leeftijd met Leo TOP (27 jaar oud), chemicus, geboren te Schiedam op dinsdag 30 december 1919 (RK), zoon van Bernhard Leonard Wijnand TOP en Johanna Adriana MORITZ.

VII-l **Hubert Joseph Marie CALS**, slager, geboren te Sittard op zondag 28 december 1879 (RK), overleden aldaar op woensdag 28 april 1937, begraven aldaar op zaterdag 1 mei 1937, zoon van Peter Bartholomeus CALS (VI-i) en Maria Anna CLEMENS.

Hij is getrouwd te Sittard op dinsdag 24 november 1908, op 28-jarige leeftijd met **Josephina Agnes Johanna ROEMEN** (23 jaar oud), geboren te Steyl/Tegelen op zondag 16 augustus 1885 (RK),

overleden te Sittard op zondag 18 april 1971, begraven aldaar.

Uit dit huwelijk:

1. **Petrus Hubertus Bartholomeus Wilhelmus CALS**, koopman en vertegenwoordiger, geboren te Sittard op woensdag 6 april 1910 (RK).
Hij is getrouwd te Sittard op vrijdag 10 mei 1935 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op dinsdag 14 mei 1935 voor de kerk (RK), op 25-jarige leeftijd met Maria Josephina Rosa HEIJNEN (Heynen) (23 jaar oud), geboren te Sittard op zondag 14 januari 1912, gedoopt aldaar (RK), dochter van Adam HEIJNEN (slager) en Maria Josephina DOLS.
2. **Theodora Gertruda Louisa CALS**, geboren te Sittard op donderdag 14 januari 1915, gedoopt aldaar (RK).
Zij is getrouwd op vrijdag 2 juni 1939 (Burgerlijke Stand), getrouwd te Sittard op dinsdag 6 juni 1939 voor de kerk (RK), op 24-jarige leeftijd met Andreas Jacobus Henricus FOPPELE, roepnaam Harry (28 jaar oud), ambtenaar, geboren te 's-Hertogenbosch op donderdag 26 januari 1911, gedoopt aldaar (RK), overleden aldaar op zondag 13 december 1992, gecremeerd te Vlijmen op donderdag 17 december 1992, zoon van Cornelus Johannes Matheus FOPPELE (regent godshuizen) en Anna Maria VAN DIJK.
3. **Wilhelmina Marie Elisabeth CALS**, geboren te Sittard op woensdag 8 november 1916, gedoopt aldaar op zaterdag 11 november 1916 (RK).
Zij is getrouwd te Sittard op vrijdag 15 september 1939 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op dinsdag 17 oktober 1939 voor de kerk (RK), op 22-jarige leeftijd met Jan René Marie BROUWERS (29 jaar oud), koopman, geboren te Sittard op donderdag 15 september 1910, gedoopt aldaar op woensdag 12 oktober 1910 (RK), overleden aldaar op vrijdag 24 februari 1984, begraven aldaar, zoon van Paulus Leonardus BROUWERS (leidekker) en Theresia WILLEMS.

VII-m **Pieter Hubert CALS**, dienstknecht, landbouwer en veldwachter, geboren te Sweikhuizen/Schinnen op woensdag 2 februari 1859, overleden te Beek (L) op donderdag 23 november 1933, zoon van Servaas CALS (VI-j) en Maria Helena CORDEWENERS. Hij is getrouwd te Geleen op zaterdag 11 juni 1887 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Jan Servaas Bemelmans, Jan Mathijs Lemmens, Jan Martijn Nijsten en Xaverius Janssen), op 28-jarige leeftijd (1) met **Maria Johanna GEURTS** (27 jaar oud), geboren te Geleen op maandag 2 april 1860, overleden te Beek (L) op maandag 20 februari 1899, dochter van Jan Martijn GEURTS en Maria Catharina KEULERS.

Uit dit huwelijk:

1. **Godefridus CALS**, mijnwerker en chauffeur, geboren te Geleen op dinsdag 1 januari 1889, gedoopt aldaar (RK), overleden te Groesbeek op donderdag 10 februari 1966, begraven te Nijmegen op zaterdag 12 februari 1966. Hij is getrouwd te Nijmegen op donderdag 24 april 1924 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar voor de kerk (RK), op 35-jarige leeftijd met Maria Elisabeth JANSEN (31 jaar oud), geboren te Nijmegen op zaterdag 11 juni 1892 (RK), overleden aldaar op maandag 27 augustus 1956, begraven aldaar op donderdag 30 augustus 1956, dochter van Johannes Hendrikus JANSEN en Grada BOEKHORST.
2. **Peter Joseph CALS**, medewerker mijnpolitie, geboren te Stein op woensdag 1 februari 1893 (RK), overleden te Heerlen op maandag 16 mei 1966, begraven te Schaesberg op vrijdag 20 mei 1966. Hij is getrouwd te Meerssen op zaterdag 4 augustus 1917 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op zaterdag 4 augustus 1917 voor de kerk (RK), op 24-jarige leeftijd met Wilhelmina Helena FRANSSSEN (24 jaar oud), geboren te Meerssen op woensdag 22 maart 1893 (RK), overleden te Heerlen op donderdag 11 februari 1954, begraven te Schaesberg op maandag 15 februari 1954, dochter van Joseph FRANSSSEN en Elisabeth SOMERS.
3. **Maria Hubertina CALS**, religieuze en winkelierster, geboren te Stein op zaterdag 5 januari 1895 (RK), overleden te Beek (L) op zondag 16 september 1984, begraven te Kerensheide/Stein op donderdag 20 september 1984.
4. **Jan Hubert CALS**, geboren te Beek (L) op vrijdag 9 juli 1897, overleden aldaar op zaterdag 26 maart 1898.

Hij is getrouwd te Geulle op donderdag 24 augustus 1899 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Andries Simonis, Hubert Jonkhout, Louis Tilmans en Jan Jacob Roumans), op 40-jarige leeftijd (2) met **Helena DONCKERS** (30 jaar oud), geboren te Geulle op woensdag 4 november 1868, dochter van Martinus DONCKERS (landbouwer) en Anna BOURS (landbouwster).

Uit dit huwelijk:

5. **Maria Anna CALS**, geboren te Beek (L) op zaterdag 28 december 1901.

6. **Maria Alexander Leo CALS**, geboren te Beek (L) in januari 1907, overleden aldaar op zondag 22 maart 1908.
7. **Leo Alexander Willem CALS**, agent mijnpolitie, geboren te Beek (L) op zaterdag 7 september 1912 (RK), overleden te Sittard op woensdag 27 januari 1971, begraven te Stein op zaterdag 30 januari 1971. Hij is getrouwd te Beek (L) op vrijdag 10 mei 1940 (Burgerlijke Stand), getrouwd te Neerbeek op zaterdag 11 mei 1940 voor de kerk (RK), op 27-jarige leeftijd met Anna Bernardina REIJNDERS, roepnaam Bertha (22 jaar oud), geboren te Vaesrade/Nuth op donderdag 27 september 1917 (RK), overleden te Sittard op zaterdag 21 mei 1988, begraven te Stein op donderdag 26 mei 1988, dochter van Leonardus Antonius REIJNDERS en Anna Margaretha LENDERS.

VII-n **Nicolaas Josef CALS**, landbouwer, geboren te Sweikhuizen/Schinnen op maandag 28 mei 1866 (RK), overleden te Brunssum op zondag 4 juni 1911, zoon van Servaas CALS (VI-j) en Maria Helena CORDEWENERS.

Hij is getrouwd te Brunssum op woensdag 13 april 1898 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Hendrik Nicolaas Bontemps, Gerard Joseph Bontemps, Jan Hendrik Kock en Koenradius Anthonius van den Camp), op 31-jarige leeftijd met **Anna Margaretha VON DEN HOFF** (25 jaar oud), geboren te Lütgen/Dortmund op dinsdag 23 juli 1872 (RK), overleden op dinsdag 3 augustus 1909, dochter van Carl Paulus VON DEN HOFF (landbouwer) en Anna Maria KREUKELS (landbouwster).

Uit dit huwelijk:

1. **Anna Maria CALS**, arbeidster, geboren te Brunssum op zondag 22 januari 1899 (RK), overleden te Niederbusch (D) op zaterdag 13 februari 1971, begraven te Stahe (D) op woensdag 17 februari 1971. Zij is getrouwd te Brunssum op vrijdag 30 januari 1925 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op zaterdag 31 januari 1925 voor de kerk (RK), op 26-jarige leeftijd met Johann Theodor GERARDS (24 jaar oud), Landwirt, geboren te Düsseldorf op vrijdag 13 juli 1900 (RK), overleden te Geilenkirchen op vrijdag 6 december 1935, begraven te Stahe (D) op woensdag 11 december 1935, zoon van Johann Michael GERARDS en Anna Maria HEINRICHS.
2. **Carl Paulus CALS**, Bergmann, spoorweg-medewerker Staatsmijnen en arbeider, geboren te Schmithof (D) op zaterdag 12 mei 1900 (RK), overleden te Brunssum op zaterdag 13 maart 1971, begraven aldaar op donderdag 18 maart 1971. Hij is getrouwd te Gangelt (D) op vrijdag 11 mei 1928 (Standesamt Gangelt), getrouwd te Stahe/Niederbusch (D) op zaterdag 12 mei 1928 voor de kerk (RK), op 27-jarige leeftijd met Maria Gertrud JANSEN (27 jaar oud), geboren te München-Gladbach (D) op woensdag 22 augustus 1900 (RK), overleden te Brunssum op dinsdag 26 april 1977, begraven aldaar op

zaterdag 30 april 1977.

3. **Maria Elisabeth CALS**, arbeidster en interieurverzorger, geboren te Brunssum op maandag 27 oktober 1902 (RK), overleden te Nuth op woensdag 22 mei 1991, begraven te Hoensbroek/Passart op zaterdag 25 mei 1991. Zij is getrouwd te Hoensbroek op vrijdag 17 oktober 1930 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op maandag 20 oktober 1930 voor de kerk (RK), op 27-jarige leeftijd met Willem Joseph DE LA ROIJ (23 jaar oud), mijnwerker en fitter, geboren te Hoensbroek op vrijdag 11 oktober 1907 (RK), overleden te Heerlen op donderdag 11 oktober 1973, begraven te Hoensbroek op maandag 15 oktober 1973, zoon van Jan DE LA ROIJ (mijnwerker) en Maria Elisabeth PALMEN.
4. **Johan CALS**, geboren te Brunssum op woensdag 3 augustus 1904, overleden aldaar op maandag 2 januari 1905.
5. **Herman Joseph CALS**, spoorwagmedewerker Staatsmijnen en arbeider, geboren te Brunssum op woensdag 18 oktober 1905 (RK), overleden aldaar op maandag 11 mei 1964, begraven aldaar op donderdag 14 mei 1964. Hij is getrouwd te Hoensbroek op vrijdag 17 oktober 1930 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op maandag 20 oktober 1930 voor de kerk (RK), op 24-jarige leeftijd met Maria Josephina Jacqueline DE LA ROIJ (22 jaar oud), geboren te Hoensbroek op donderdag 17 september 1908 (RK), overleden te Brunssum op maandag 25 december 1961, begraven aldaar op vrijdag 29 december 1961, dochter van Jan DE LA ROIJ en Maria Elisabeth PALMEN.
6. **Paulus CALS**, roepnaam Paul, mijnwerker, wasmeester ON-mijnen en arbeider, geboren te Brunssum op woensdag 4 maart 1908 (RK), overleden aldaar op woensdag 29 december 1982, begraven aldaar op maandag 3 januari 1983. Hij is getrouwd te Brunssum op vrijdag 10 augustus 1934 (Burgerlijke Stand), getrouwd te Aken (D) op zaterdag 11 augustus 1934 voor de kerk (RK), op 26-jarige leeftijd met Regina BREUERS, roepnaam Gina (22 jaar oud), spinster, geboren te Gangelt (D) op vrijdag 16 februari 1912 (RK), overleden te Brunssum op zaterdag 22 november 1997, begraven aldaar op donderdag 27 november 1997, dochter van Leonard BREUERS en Maria Agnes FRANTZEN.

VII-o **Wilhelmus Hubertus CALS**, huisarts, geboren te Meerssen op zondag 5 februari 1871 (RK), overleden te Schaesberg op dinsdag 3 oktober 1950, begraven aldaar, zoon van Jan Willem CALS (VI-c) en Anna Hubertina SIJBEN. Hij is getrouwd te Amsterdam op donderdag 20 juni 1907 (Burgerlijke Stand), op 36-jarige leeftijd met **Hendrika Adriana OUDKERK POOL** (31 jaar oud), geboren te Amsterdam op zondag 17 oktober 1875 (RK), overleden te Schaesberg op vrijdag 9 september 1949, begraven aldaar, dochter van Pieter Scipio OUDKERK POOL en Jeltje VAN ARUM.

Uit dit huwelijk:

1. **Jeltje Hubertina CALS**, geboren te Meerssen op donderdag 2 april 1908 (RK), overleden te Helmond op zondag 30 april 1989. Zij is getrouwd te Schaesberg (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar voor de kerk (RK) met Adrianus Marie Wilhelmus SEVERIJNEN, geboren op donderdag 2 februari 1905 (RK), overleden te Utrecht op vrijdag 13 januari 1967.
2. **Willem Pieter Jacob CALS**, geboren te Schaesberg in het jaar 1909 (RK), overleden te Uithoorn op zaterdag 15 augustus 1998, begraven aldaar op donderdag 20 augustus 1998.
3. **Jan Pieter Scipio CALS**, geboren te Schaesberg in het jaar 1910, overleden op zondag 16 november 1975.
4. **Jacques René CALS**, apotheker, geboren te Schaesberg op zaterdag 13 juli 1912 (RK), overleden te Merselo op vrijdag 28 november 1997, begraven aldaar op woensdag 3 december 1997. Hij is getrouwd te Helmond op dinsdag 21 mei 1946 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op woensdag 22 mei 1946 voor de kerk (RK), op 33-jarige leeftijd met Katharina Maria VAN LOON, roepnaam Toos (24 jaar oud), apothekersassistente, geboren te Eindhoven op maandag 20 juni 1921 (RK).
5. **Jozef Laurentius CALS**, kweker, geboren te Schaesberg op maandag 11 mei 1914, overleden te Heerlen op woensdag 31 januari 1979, begraven te Schaesberg. Hij is getrouwd te Wesseem op donderdag 31 juli 1947 (Burgerlijke Stand), op 33-jarige leeftijd met Laura Josephina Henrica VAN MELICK (29 jaar oud), apothekersassistente, geboren te Roermond op zaterdag 13 juli 1918, gedoopt aldaar op maandag 15 juli 1918 (RK), dochter van Henri Petrus Jacobus VAN MELICK (accountant) en Theodora Henrica Hubertina BONGAERTS.
6. **Hubertina Carolina CALS**, geboren in het jaar 1916, overleden op dinsdag 2 maart 1920.
7. **Karel René CALS**, onderwijzer en leraar MAVO, geboren te Schaesberg op woensdag 29 januari 1919, gedoopt aldaar (RK). Hij is getrouwd te Heerlen op donderdag 28 augustus 1947 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op dinsdag 30 december 1947 voor de kerk (RK), op 28-jarige leeftijd met Geertruida Alexandra VAN ZWIETEN (25 jaar oud), onderwijzeres, geboren te Oldenzaal op donderdag 9 maart 1922, gedoopt aldaar (RK), dochter van Alexander VAN ZWIETEN (leraar) en Johanna Wilhelmina AMSE.

VII-p **Jacobus CALS**, hoofdonderwijzer, geboren te Meerssen op woensdag 22 januari 1873 (RK), overleden te Roermond op zondag 4 juli 1954, begraven aldaar op donderdag 8 juli 1954, zoon van Jan Willem CALS (VI-k) en Anna Hubertina SIJBEN. Hij is getrouwd te Valkenburg op maandag 9 oktober 1899 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Arnold Joseph Smeets, Alphons Prevoo, Felix

Jennekens en Gijsbert Raven), op 26-jarige leeftijd met **Maria Elisabeth Hubertina SMEETS**, roepnaam Elise (25 jaar oud), geboren te Valkenburg op woensdag 9 september 1874 (RK), overleden te Roermond op dinsdag 10 november 1964, begraven aldaar, dochter van Jacobus SMEETS (banketbakker) en Johanna Barbera SCHETTERS.

Uit dit huwelijk:

1. **Wilhelmus Hubertus Jacobus CALS**, geboren te Voerendaal op vrijdag 18 januari 1901, overleden aldaar op dinsdag 19 maart 1901.
2. **Jacoba Laurentia Hubertina CALS**, geboren te Voerendaal op maandag 30 juni 1902, overleden te Roermond op woensdag 18 maart 1987.
3. **Eliza Hubertina Wilhelmina Laurentia CALS**, geboren te Voerendaal op vrijdag 8 januari 1904.
Zij was gehuwd met Hubert CUSTERS, geboren in het jaar 1900, overleden in het jaar 1985.
4. **Maria Eliza Wilhelmina CALS**, geboren te Voerendaal op zondag 1 januari 1905, overleden te Kerkrade op dinsdag 25 oktober 1988.
Zij was gehuwd met R. M. Hubert SMEETS.
5. **Maria Jacoba Hubertina CALS**, geboren te Valkenburg op maandag 7 mei 1906, overleden te Roermond op zondag 14 oktober 1906.
6. **Maria Jozefina Hubertina Henriëtte CALS**, geboren te Roermond op woensdag 29 mei 1907, overleden aldaar op maandag 9 januari 1984.
7. **Willem Gerard Maria Jozef CALS**, geboren te Roermond op vrijdag 21 augustus 1908, overleden te Valkenburg op woensdag 23 juni 1909.
8. **Antonia Maria Gerarda Jozefina CALS**, geboren te Roermond op zaterdag 9 april 1910.
Zij was gehuwd met C. VAN DOESBURG.
9. **Bernardina Jacoba Sophia Oda CALS**, inspecteur beroepsonderwijs, geboren te Roermond op woensdag 19 juni 1912, gedoopt aldaar (RK) (doopgetuigen waren Sophia Maria Eveline Cals - Nijpels en Bernhard Heimbach).
10. **Mr. Jozef Maria Laurens Theo CALS**, o.a. Minister President, geboren te Roermond op zaterdag 18 juli 1914 (RK), overleden te 's-Gravenhage op donderdag 30 december 1971, begraven aldaar op dinsdag 4 januari 1972.
Hij is getrouwd te Nijmegen op dinsdag 6 mei 1941 (Burgerlijke Stand), getrouwd op dinsdag 6 mei 1941 voor de kerk (RK), op 26-jarige leeftijd met Mr. Geertruida Catrien VAN DER HEIJDEN (25 jaar oud), geboren te Rotterdam op maandag 28 juni 1915 (RK), overleden te 's-Gravenhage op zaterdag 30 oktober 1982, begraven aldaar op woensdag 3 november 1982, dochter van Prof. Mr. Egidius Johannes Josephus V.D. HEIJDEN en Trijntje VAN DER SPEK.
11. **Jozefina Renea Camilla CALS**, geboren te Roermond op zaterdag 18 juli 1914, gedoopt aldaar (RK) (doopgetuigen waren Joseph Smeets en Josephina Dautzenberg).

Zij was gehuwd met Arnold Antonius Hendrik Hubert JOCHEMS, notaris, geboren te Hunsel (L) op woensdag 28 augustus 1907 (RK), overleden te Roermond op zaterdag 9 juni 1973, begraven te Heythuysen (L), zoon van Willem Joseph Hubert JOCHEMS (hoofd lagere school) en Maria Catharina MEUWISSEN (onderwijzeres).

VII-q **Josephus Maria CALS**, koster, geboren te Meerssen op dinsdag 13 december 1881 (RK), overleden aldaar op zaterdag 18 juni 1955, zoon van Jan Willem CALS (VI-k) en Anna Hubertina SIJZEN.

Hij was gehuwd met **Maria Catharina VLEUGELS**, geboren te Antwerpen op donderdag 29 maart 1883, overleden op donderdag 9 januari 1969.

Uit dit huwelijk:

1. **Wilhelmus Maria Josephus CALS**, ondernemer, geboren te Meerssen op donderdag 28 maart 1912 (RK), overleden te Kerkrade op zondag 24 december 1961, begraven te Meerssen.
Hij is getrouwd te Meerssen op vrijdag 20 januari 1939 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op dinsdag 24 januari 1939 voor de kerk (RK), op 26-jarige leeftijd (1) met Maria Elisa Amelia TIMMERMANS (22 jaar oud), geboren te Hulsberg op woensdag 14 juni 1916 (RK), overleden te Utrecht op dinsdag 26 maart 1946, begraven te Meerssen, dochter van Johannes Christianus Hubertus TIMMERMANS en Maria Elisa BUDÉ.
Hij is getrouwd te Meerssen op dinsdag 12 juli 1949 (Burgerlijke Stand), getrouwd te Lourdes (F) op donderdag 21 juli 1949 voor de kerk (RK), op 37-jarige leeftijd (2) met Maria Huberta Gerarda Antonia SMEETS (37 jaar oud), administratief medewerkster en winkelierster, geboren te Valkenburg op woensdag 8 november 1911 (RK), overleden te Ubach over Worms op zondag 21 juli 1985, begraven te Meerssen op donderdag 25 juli 1985, dochter van Jan Paul Victor SMEETS en Elisabeth MARTENS.

VII-r **Joannes Wilhelmus CALS**, landbouwer, geboren te Spaubeek op dinsdag 3 april 1849, zoon van Jan Willem CALS (VI-l) en Johanna Catharina Hubertina HANSSEN.

Hij is getrouwd te Schinnen op zaterdag 16 april 1887 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Renier Rutten, Hubert Ruyters, Willem Paes en Gerard Joseph Bex), op 38-jarige leeftijd (1) met **Maria Elisabeth DAMOISEAUX** (34 jaar oud), geboren te Schinnen op maandag 11 april 1853, overleden te Kerkrade op woensdag 2 december 1891, dochter van Jan Mathijs DAMOISEAUX (landbouwer) en Maria Barbara GOOSSENS.

Uit dit huwelijk:

1. **Jan Willem CALS**, geboren te Heisterbrug/Schinnen op woensdag 18 januari 1888, overleden te Hegge/Schinnen op woensdag 25 januari 1888.

2. **Doodgeboren kind CALS**, geboren te Heisterbrug/Schinnen op woensdag 18 januari 1888.
3. **Maria Barbara Josephina CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op donderdag 26 september 1889, overleden te Maastricht op woensdag 29 juli 1908.
4. **Doodgeboren kind CALS**, geboren te Kerkrade op dinsdag 24 november 1891.
3. **Maria Hubertina CALS**, geboren te Heisterbrug/Schinnen op maandag 28 maart 1904 (RK), overleden te Geleen op dinsdag 27 februari 1990.
Zij is getrouwd te Geleen op dinsdag 19 april 1932, op 28-jarige leeftijd met Huibert Willem Marie VAN THIEL (25 jaar oud), geboren te Eijsden op zaterdag 8 september 1906 (RK), overleden te Geleen op vrijdag 4 april 1980.

Hij is getrouwd te Kerkrade op maandag 22 april 1895 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Hubert Dormans, Mathijs Joseph Buck, Mathijs Quaedflieg en Frans Herberichs), op 46-jarige leeftijd (2) met **Paulina Maria Elisabetha DE LA HAIJE** (Delahaije) (43 jaar oud), landbouwster, geboren te Heerlen op zaterdag 3 mei 1851, dochter van Frans Jan Joseph DELAHAIJE en Maria Antonetta HENNUS.

VII-s **Theodoor Lodewijk CALS**, landbouwer en herber-
gier, geboren te Nagelbeek/Schinnen op donderdag
22 februari 1866, zoon van Pieter Joseph CALS
(VI-m) en Cornelia Hubertina SMEETS.

Hij is getrouwd te Schinnen op zaterdag 8 juli 1893 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Renier Rutten, Jan Jacob Ruijters, Jan Pieter Ramakers en Jan Hubert Janssen), op 27-jarige leeftijd met **Maria Philomena OTTEN** (25 jaar oud), geboren te Schinnen op maandag 25 mei 1868 (RK), overleden te Sittard op vrijdag 4 juni 1909, begraven te Schinnen, dochter van Pieter Joseph OTTEN (landbouwer) en Maria Hubertina SCHUTGENS (landbouwster).

Uit dit huwelijk:

1. **Hubert Hendrik JOSEPH CALS**, roepnaam Zef, mijnmeter, geboren te Heisterbrug/Schinnen op zondag 19 maart 1899 (RK), overleden te Geleen op zondag 13 juli 1975, begraven aldaar op donderdag 17 juli 1975.

Hij is getrouwd te Breda op donderdag 23 december 1920 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar voor de kerk (RK), op 21-jarige leeftijd met Henrica Jacoba TELLEKAMP (24 jaar oud), geboren te Breda op maandag 5 oktober 1896 (RK), overleden te Geleen op woensdag 10 januari 1968, begraven aldaar op zaterdag 13 januari 1968, dochter van Jacob TELLEKAMP en Anna VAN DONGEN.

2. **Maria Joseph Hubert CALS**, mijnwerker, geboren te Heisterbrug/Schinnen op vrijdag 5 juli 1901 (RK), overleden te Heerlen op woensdag 29 augustus 1973, begraven te Simpelveld op maandag 3 september 1973.
Hij is getrouwd te Simpelveld op donderdag 27 december 1928 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op woensdag 9 januari 1929 voor de kerk (RK), op 27-jarige leeftijd met Anna Elisa BLEIJLEVENS (23 jaar oud), geboren te Simpelveld op dinsdag 8 augustus 1905 (RK), overleden aldaar op zaterdag 12 oktober 1985, begraven aldaar, dochter van Dionysius Joseph BLEIJLEVENS (stucadoor en aannemer) en Maria Hubertina BROUWERS.

VII-t **Jan Mathijs Frans CALS**, landbouwer, geboren te Hegge/Schinnen op maandag 9 oktober 1854, zoon van Theodorus Lodovicus CALS (VI-n) en Maria Mechtildis GÖBBELS.

Hij is getrouwd te Geleen op donderdag 30 juni 1892 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Jan Servaas Bemelmans, Joseph Schrijnemakers, Jan Lambert Lemmens en Xaverius Janssen), op 37-jarige leeftijd met **Anna Catharina GÖBBELS** (33 jaar oud), geboren te Geleen op vrijdag 27 augustus 1858, dochter van Jan Lambert GÖBBELS en Anna Maria VROEMEN.

Uit dit huwelijk:

1. **Doodgeboren kind CALS**, geboren te Geleen op woensdag 19 juli 1893.
2. **Doodgeboren kind CALS**, geboren te Krawinkel/Geleen op vrijdag 4 mei 1894.
3. **Theodoor Louis CALS**, geboren te Geleen op donderdag 20 juni 1895, overleden aldaar op donderdag 25 juli 1895.

VII-u **Ludovicus Remondus CALS**, roepnaam Louis, landbouwer, geboren te Krawinkel/Geleen op vrijdag 12 februari 1869 (RK), overleden te Wolfhagen/Schinnen op donderdag 30 mei 1929, begraven te Schinnen op zondag 2 juni 1929, zoon van Theodorus Lodovicus CALS (VI-n) en Maria Mechtildis GÖBBELS.

Hij is getrouwd te Schinnen op zaterdag 8 oktober 1904 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op maandag 10 oktober 1904 voor de kerk (RK) (getuigen waren Frans Janssen, Willem Paes, Antoon Maassen en Gerard Joseph Bex), op 35-jarige leeftijd met **Maria Agnes PETRI** (31 jaar oud), landbouwster, geboren te Schinnen op donderdag 17 april 1873 (RK), overleden te Amstenrade in het jaar 1956, begraven aldaar, dochter van Jan Gerard PETRI (landbouwer) en Maria Clara MAES (landbouwster).

Uit dit huwelijk:

1. **Jan Mathias Franciscus CALS**, fruitteler en landbouwer, geboren te Geleen op vrijdag 24 november 1905, gedoopt aldaar op zondag 26 november 1905 (RK).
Hij is getrouwd te Elsloo op woensdag 28 augustus 1935 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op woensdag 4 september 1935 voor de kerk (RK) (getuigen waren Jos Cals en Leoni Lenssen), op 29-jarige leeftijd met Josephina Hubertina LENSSEN (27 jaar oud), landbouwster, geboren te Elsloo op zondag 1 maart 1908, gedoopt aldaar op dinsdag 3 maart 1908 (RK), overleden te Geleen op maandag 3 mei 1993, begraven te Schinnen, dochter van Jan Lodewijk LENSSEN (landbouwer) en Maria

- Lucia Hubertina HENSEN (landbouwster).
2. **Maria Elisa CALS**, geboren te Geleen op zaterdag 6 juli 1907 (RK), overleden aldaar op dinsdag 27 september 1983, begraven te Amstenrade op zaterdag 1 oktober 1983. Zij is getrouwd te Schinnen op dinsdag 23 augustus 1938 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Johannes Josephus Smeets en Leonardus Kersten), op 31-jarige leeftijd met Johann MERTENS (29 jaar oud), onderwijzer, geboren te Aken op vrijdag 18 december 1908 (RK), overleden te Amstenrade op zondag 10 september 1978, zoon van Johann Hubert MERTENS (mijnwerker) en Maria Elisabeth HEIJNEN.
  3. **Maria Josephina CALS**, Zr. M. Egizza, religieuze, (Kleine Zusters van de H. Joseph), geboren te Geleen op woensdag 2 december 1908 (RK), overleden te Roermond op vrijdag 20 mei 1955.
  4. **Antonius Joseph CALS**, roepnaam Zef, landbouwer, geboren te Geleen op vrijdag 17 juni 1910 (RK), overleden te Sittard op zondag 7 april 1985, begraven te Puth/Schinnen op donderdag 11 april 1985. Hij is getrouwd te Wijlre op dinsdag 16 februari 1943 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op zaterdag 22 mei 1943 voor de kerk (RK), op 32-jarige leeftijd met Catharina Hendrika HUIJNEN, roepnaam Henritta (30 jaar oud), geboren te Wijlre op maandag 6 mei 1912 (RK), overleden te Geleen op woensdag 7 oktober 1998, begraven te Puth/Schinnen op zaterdag 10 oktober 1998, dochter van Christiaan Mathijs HUIJNEN en Anna Maria GEELKENS.
  5. **Maria Clara CALS**, geboren te Geleen op maandag 29 januari 1912 (RK). Zij is getrouwd op woensdag 5 februari 1941 voor de kerk (RK), op 29-jarige leeftijd met Engbert HARMSSEN (30 jaar oud), ambtenaar Burgerlijke Stand Heerlen, geboren te Maastricht op donderdag 13 oktober 1910 (RK), overleden op woensdag 15 oktober 1980, gecremeerd op zondag 19 oktober 1980, zoon van Jan Hendrik HARMSSEN en Cornelia Maria BEURTS.

WIM NOLTEN

Piet Peters, Heerlens eerste archivaris, zijn werk en afkomst

In het kader van het 75-jarig bestaan van het stadsarchief Heerlen in 1999, vond er een aantal activiteiten plaats die dit jubileum onderstreepte. Als eerste was er een bijeenkomst op 12 juli 1999 in het Stadsarchief, waarbij een reproductie van de kaart van het landgoed Terworm uit 1880 werd gepresenteerd. Met zeer grote waarschijnlijkheid stamt deze kaart uit het privé-archief van P(tiet) J.M.Peters. In 1929 werd er namelijk een [raam]overeenkomst gesloten, waarbij de overdracht zou plaatsvinden, onder bepaalde voorwaarden, van zijn totale: "verzameling van oudheidkundige voorwerpen, munten, aardewerk, boeken, oorkonden, tijdschriften, kaarten, manuscripten en schilderijen in olieverf". Deze overdracht vond plaats op 19 januari 1940 voor notaris Dolmans. In 1943 is de opgemaakte inventaris echter niet ontvangen, volgens een notitie in de marge, van zijn opvolger van Hommerich.¹⁾

Zijn werk(en)

Piet Peters was, voordat hij archivaris werd, ruim 37 jaar werkzaam in het onderwijs.²⁾ In 1884, op 5 april, werd hij benoemd tot onderwijzer aan de Openbare Lagere School voor MULO te Heerlen, Akerstraat 29 tot aan het jaar 1921, voor een jaarwedde van fl 1800,00. Hierna was hij, per 7 september 1921, voor korte tijd gedetacheerd aan de Openbare Lagere School II, in Heerlen-Kom, gelegen aan de Stationstraat 2 aldaar.³⁾ Hij was toen inwonend bij zijn broer Johannes, op de Akerstraat 53.⁴⁾ Ook was hij tijdelijk vervanger aan de Openbare Lagere School VII te Heerlerheide voor Mej. Mesters, en kreeg voor het tram-traject een onkostenvergoeding. In 1921 onderging hij een geneeskundig

onderzoek naar zijn gezondheidstoestand door de heren F.M.J. de Wever en Aug. Widdershoven, beiden arts te Heerlen. Zijn vervanging van Openbare Lagere School VII naar II werd toen definitief, en per 15 december 1921 volgde zijn ontslaaanvraag, die hem op 1 januari 1922 eervol verleend werd. Op die 1e januari 1922 trad hij in dienst van de gemeente Heerlen, voor een jaarwedde van fl 2300,00 en kreeg een aanstelling als: *Beheerder der gemeentelijke verzamelingen en van het schoolmuseum*. Zijn jaarwedde werd per jaar met fl 100,00 verhoogd, totdat hij per 1 juli 1927 wachtgeld ontving. Op 1 juli 1924 volgde zijn aanstelling tot archivaris. Geruime tijd daarvoor echter had hij reeds een grote collectie oudheden verzameld en beschreven; tevens was hij in het bezit van diverse archivalia en beschikte over een ruime bibliotheek.⁵⁾ Hij was erg productief; zijn bekendste werk werd: *"Wandelingen in en om Heerlen met geschiedkundige aantekeningen"* [1920]. Minder bekend is zijn manuscript met een transcriptie van het: *"Rechenbuch van der Kirchen von Herlo 1589-1629"* [1926]. Verder verschenen: *"Uit Heerlens Verleden"* in meerdere afleveringen in de Maasgouw [1923-1928]. Hieruit onder andere: *"Lijst der Pastoors"* [1924]; *"De diepe del in de Sterrebachs heide; De familie-naam Moenen, Moonen, Mohnen; De familie Penners en Schils"* [1927]. *"Familie Schils (vervolg)"* [1928]. Deze laatste publicatie betreft een drietal uitvoerige artikelen op genealogisch terrein, is echter enigszins achterhaald.⁶⁾ Besprekingen over: *"Romeinsche grafvondsten"* en *"Gedenboek over Eygelshoven"* volgen drie jaar later [1931]. Kort daarna volgen: *"Historisch schetsje"* [1932/33] en *"Kastelen en leengoederen in Heerlen"* [1933], beide onderwerpen geplaatst in het kloekke werk "Heerlen als mijn- en

industriestad", een uitgave van de lokale VVV. Voor zijn vele werk en inzet schonken diverse burgers van Heerlen hem in datzelfde jaar uit erkentelijkheid een album met foto's van oud-Heerlen.⁷⁾

"De bestuurders van Heerlen" en ook "Heerlen voor 100 jaar" verschenen beide in: "40 jaren spoor en mijnen in Zuid-Limburg" [1936]. Ook een minder bekend werk van hem is getiteld: "450 Jaar Koninklijke Schutterij St. Sebastianus".⁸⁾ Zijn toenmalig werkadres was: Gemeentelijk Oudheidkundig Museum, Uilestraat 14, Open Ma en Do 9-12 en 2-3 uur.⁹⁾ In 1935 werd er uitgebreid aandacht besteed aan zijn loopbaan en intense belangstelling voor het Heerlense.¹⁰⁾ Bij gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag werd hij uitvoerig "gecomplimenteerd", zoals dat toen genoemd werd.¹¹⁾ Niemand minder dan Mathias Kemp schreef over hem in de Nedemaas: "archivaris Peters verwierf grote verdienste voor ons Zuiden. Hij mag immers de stichter van het Oudheidkundig Museum aldaar genoemd worden. Zijn arbeid i.s.m. . . . was voor Limburg van groot belang".¹²⁾ Drie jaar voor zijn dood schreef hij nog een [fragment] genealogie over de Heerlense dichter Jan Michiel Dautzenberg.¹³⁾ Ten gevolge van een beroerte, een week eerder in december 1939, overleed Piet Peters toch nog plotseling op 8 mei 1940 in het St. Jozefziekenhuis, ongehuwd en ruim 74 jaar oud, nadat hij niet meer bij

kennis gekomen was.¹⁴⁾ Drie dagen later werd zijn stoffelijk overschot afgehaald aan het ziekenhuis en, na de requiemmis in de Pancratiuskerk, onder grote belangstelling op het kerkhof aan de Akerstraat begraven.¹⁵⁾ Zijn graf werd helaas geroerd. Ter zijner ere verscheen er een artikel over: "Het Kunderhuis" met een korte biografie over zijn persoon.¹⁶⁾

Zijn afkomst, ouders en familie

Pieter Jozef Martin (Piet) Peters werd op 15 oktober 1865 te Heerlen-Koolhoven geboren. Koolhoven is de verlengde Akerstraat in de omgeving van het voormalige politiebureau.¹⁷⁾ Zijn ouders waren Pieter Joseph Peters en Anna Maria Minten, die vijf kinderen kregen, allen te Heerlen geboren: 1. Wijnand Maria Jozef 4 februari 1860; op 15 november 1920 vertrokken met onbekende bestemming; 2. Anna Maria Theresia 15 april 1861; op 31 januari 1937 vertrokken naar Lanaeken; 3. Johannes Maria Hubertus 17 april 1863, overleden op 12 juli 1937 en op 4 maart 1905 te Heerlen gehuwd met Maria Agnes Dassen. Zij werd op 16 juni 1864 geboren en overleed op 28 december 1942 eveneens te Heerlen; 4. **Pieter Jozef Martin** en als laatste kind 5. Anna Elizabetha Lambertina 27 december 1866. Het gezin werd op 1 januari 1862 te Heerlen ingeschreven in de Wijk B huis nr 40 [Akerstraat] en het beroep van de vader was hoefsmid.¹⁸⁾ Later, tussen 1910 en 1940, woonde Piet in bij zijn broer Johannes en zijn schoonzus Maria Agnes Dassen. Dit echtpaar bleef kinderloos.¹⁹⁾ In 1935 werd Piet vermeld als gepensioneerd onderwijzer/gemeente-archivaris.²⁰⁾ In het toenmalige Heerlen omschreef Ir. Raedts hem als een aparte figuur die in de twintiger jaren opviel door zijn bescheidenheid en vakbekwaamheid.²¹⁾ Vader Pieter Joseph Peters werd ook in Heerlen geboren en wel op 19 december 1821 "des morgens om twee uren" en overleed aldaar op 13 april 1904 in de ouderdom van 82 jaar als weduwnaar. Aangifte werd gedaan door zijn zoon P(iet) J.M. Peters, 38 jaar, van beroep onderwijzer. In 1840 werd pa Peters vermeld als hoefsmid. Hij huwde op 11 november 1858 Heerlen met Maria Anna Minten, geboortig van Schaesberg 19 september 1832 en overleden op 12 december 1894 te Heerlen-Koolhoven, 62 jaar oud. Zij werd in 1858 winkeldochter genoemd. Bij hun huwelijk traden als getuigen op: Pieter Jozef Horbach, 44 jaar, molenmeester en Lambert Lammerets, 47 jaar, schrijnwerker, beiden zwager van de bruidegom en van haar kant Wijnand Lambert Minten, 30 jaar, koster en broer van de bruid. Zijn lengte bedroeg vijf palmen en zeven duim, opgenomen ter voldoening aan de wet op de nationale militie.²²⁾ Enkele jaren voor zijn huwelijk, namelijk in 1851, verscheen er een korte beschrijving van stad en land, waarbij Heerlen 880 huizen en 4538 inwoners telde. Het dorp zelf telde daarvan 335 huizen en 1688 inwoners, die hun bestaan vinden in handel, landbouw en veeteelt.²³⁾ Een van hun zonen, namelijk Wijnand, werd ook hoefsmid. Dochter Anna Elizabetha Lambertina vertrok op 23 mei 1881 naar Kerkrade.²⁴⁾ Zij overleed echter te Heerlen op 1 maart 1918 en huwde op 28 augustus 1902 met Jan Antoon Bindels, geboren 15 januari 1874 en overleden 13 december 1934 aldaar. Uit hun huwelijk werden te Heerlen vier kinderen geboren, en wel: a. Maria Jozefina Hubertina 16 oktober 1904, huwde met Jozef Hendrik Bindels(!) geboren 8 februari 1906 Vaals; b. Antonia Maria Anna 27 oktober 1905; c. Johan Antoon

Tor liefde van Jezus, Maria
en Joseph

Gedenk in Uwe gebeden
de ziel van zaliger

DEN HEER

PIETER JOZEF MARTIN

PETERS

Oud-Onderwijzer

Beheerder van het
Gemeentelijk Oudheid-
kundig Museum

Geboren 15 October
1865 te Heerlen en al-
daar overleden, voorzlen
van de H.H. Sacramenten
der Stervenden den
7 Januari 1940.

Gedenk, ik bid U, o Heer, dat ik in Uwe tegenwoordigheid gewandeld heb in waarheid en met een geloovig hart, en dat ik volbracht wat U aangenaam was. (II Reg. 20-3).

Onverwacht heeft de dood hem getroffen, maar als oprecht christenman niet onvoorbercid.

Eerlijk en oprecht is hij zijn levensweg gegaan, terwijl zijn beminnelijk karakter hem de genegenheid won van allen, met wie hij in aaraking kwam.

Gij allen, die mij dierbaar waart, gedenkt mij in Uwe gebeden, opdat de Heer mijne ziel spoedig in eeuwigen vrede opneme.

Mijn Jezus, barmhartigheid. (300 d. afl.)
Zoet Hart van Maria, wees mijn heil.
(300 d. afl.)

Jesus † Maria † Jozef † Pancratius

In de gebeden en het H. Misoffer van priesters en gelovigen wordt aanbevolen de ziel van zaliger

Mevrouw

Anna, Maria Dassen

weduwe van de Heer

Johanna, Maria, Hubertus PETERS

geboren te Heerlen 16 Juni 1864 en aldaar na kortstondige ziekte, voorzien van het H. Oliesel overleden op 28 December 1948.

Zij werd opgevoed in de vrede des Heeren en diende God in de eenvoud des harten. De ijdelheden der wereld zocht zij niet en in onthechting aan de aardse goederen sleet zij haar leven. Velen deed zij wel. Daarom zal ook voor deze getrouwe — zo bidden wij U, o Heer, — het leven worden veranderd en niet weggenomen en zal haar in de Hemel een eeuwige woonplaats worden bereid, na de ineenstorting van haar aardse verblijf. Moge het oordeel van de Goede God, aan wien het eigen is steeds meesogend en genadig te zijn, haar de vreugde van 't eeuwige leven schenken.

Mijn Jezus, barmhart gheid.

Jozef 7 februari 1907, hij huwde met Louisa Maria Katharina Heselmann, en als laatste d. Anna Maria Louisa 10 maart 1908.

Zijn wederzijdse grootouders

Grootvader paternel Peter Joseph Peters was afkomstig uit het Duitse plaatsje Afden, uit de parochie St. Gertrud.²⁵⁾ Sinds 1972 behoort het tot de gemeente Herzogenrath, die in dat jaar hun "*Kommunale Neugliederung*" [herindeling] kenden. De registers van Afden beginnen relatief vroeg, zo rond 1648.²⁶⁾ Aldaar werd hij op 13 september 1767 gedoopt, met als doopgetuigen: Henrico Wijsen vice Petri Josephi Wijsen en Margaretha Wamper. Hij overleed te Heerlen op 11 februari 1831, *op den Obel*.²⁷⁾

Op den Obel betekent zoveel als op een heuvel gelegen, nu Nobelstraat genoemd.

Zijn eerste huwelijk werd te Heerlen gesloten op 5 juli 1795, getuigen: Joan. Wilh. Eijmael, custos en Maria Anna Schils, met de 17-jarige Maria Catharina Ritzen, gedoopt 30 juli 1778, getuigen: Petro Casparo Ritzen, Maria Catharina Kemmerling? en N.N. Savelsberg, als dochter van Conradi Ritzen en van Maria Catharina Keren. Overleden op 30 oktober 1812 te Heerlen-Obel, "*a quarte heures après dimi*". Aangevers waren haar neven Pierre Mathieu Reijnardts, adjoint maire, en Nicolas Kaufmann, marchand!

Zijn tweede huwelijk volgt zes jaar later op 16 februari 1819 te Heerlen: "*des nademiddags vijf uren*". Hij is dan reeds 51 jaar oud en zijn bruid telt 34 lentes.

Hun "*1ste en 2de Huwelijks Proclamatiën van trouw-beloften*" werden respectievelijk op 31 januari en 7 februari "*aan de deure van het gemeente huis aangeplakt*".

Het kerkelijk huwelijk volgt op 20 februari in de St. Pancratiuskerk. In datzelfde jaar verklaart hij nog: "*niet schrijven nog zijnen naam teekenen te kunnen*" Zijn bruid is dan Johanna Catharina Heuts, geboortig van Heerlerheide "*op de Ganzeweide*", dat letterlijk hele of ganse, dus ongedeelde, weide betekent. Gedoopt op 24 oktober 1784 Heerlen, susceptores [getuigen] zijn: Wilhelmus Schepers, Maria Anna Pipers en Joanna Catharina Heuts. Zij overleed op 73-jarige leeftijd op 25 mei 1858, te voornoemd Obel. Zij bleef ruim 27 jaar weduwe en in 1858 werd haar beroep als werkvrouw vermeld. Daar haar ouders ten tijde van haar huwelijk reeds overleden waren, worden in de huwelijksakte ook haar wederzijdse grootouders genoemd.

Uit hun eerste huwelijk werden te Heerlen-Nobel geboren: 1. Marie Thrèze 1 Jour Complémentaire IV [17.9.1796], overleden 1 juni 1880 te Koolhoven, trouwt met Lambert Lammertz op 18 oktober 1844 Heerlen.²⁸⁾ Hun huwelijk bleef kinderloos. 2. Jean Joseph 15 Nivose VII [4.1.1799]; 3. Jan Hendrik 29 Thermidor IX [17.8.1801], overleden 6 december 1876, huwde 18 oktober 1844 Maria Theresia Smeets, geboren 6 Messidor V [24.6.1797], overleden 21 februari 1873; 4. PIETERS Maria Jozefa 20 Vendémiaire XIII [12.10.1804], overleden 20 juni 1864, gehuwd op 14 mei 1840 met Pieter Jozef Horbach, geboren 10 december 1814, overleden 4 januari 1884 te Heerlen-aan de Linden, de huidige Lindestraat.²⁹⁾ Zijn beroep was molenmeester.

Uit zijn tweede huwelijk werden ook te Heerlen geboren: 5. Maria Magdalena 9 december 1819; 6. Peter Joseph 19 december 1821; 7. PITERS Maria Elisabetha 3 juli 1823 en 8. Gerard Joseph 20 november 1824, die daar reeds overleed op 18 april 1836.

Zijn grootouders maternel [lees schoonouders] waren Hendrik Minten, gedoopt 16 december 1792 te Schaesberg, getuigen: Henricus Minckten(!) en Anna Barbara Tribels. Relatief jong overleed hij op 3 juli 1850 aldaar. Leden van de familie Minten, ook Minckten genoemd, oefenden jarenlang het kosterschap uit in de parochie van de H. Petrus & Paulus. Het huwelijk met Anna Catharina Josephina Delahaije werd op 16 februari 1827 te Schaesberg wettelijk gesloten; hun kerkelijke inzegening vier dagen later op 20 februari. Een bijzondere getuige hierbij was kapelaan J(oannes) G(erardus) Klausener, die later in 1835 pastoor was te Wahlwiller. De bruid stamde uit Kerkrade, waar zij op 8 Thermidor X [27.7.1802] geboren werd. Reeds op 52-jarige leeftijd overleed zij te Schaesberg op 18 maart 1855, waar zij het beroep van herbergierster uitoefende. Uit hun huwelijk werden te Schaesberg negen kinderen geboren:

1. Theresia Elisabeth 28 december 1827; 2. Winand Lambert Joseph 7 maart 1829, overleden 15 februari 1907, ongehuwd en koster; 3. Petrus Joseph Ignatius 29 januari 1831; 4. Anna Maria 19 september 1832; 5. Anna Catharina Hubertina 8 december 1834; 6. Joannes Josephus 14 februari 1837, overleden 29 juni 1900, ongehuwd; 7. Anna Elisabeth 4 februari 1839; 8. Maria Odilia 22 januari 1841; 9. Dionisius Josephus 5 september

1843, overleden 25 oktober 1864, jongeman en ongehuwd.

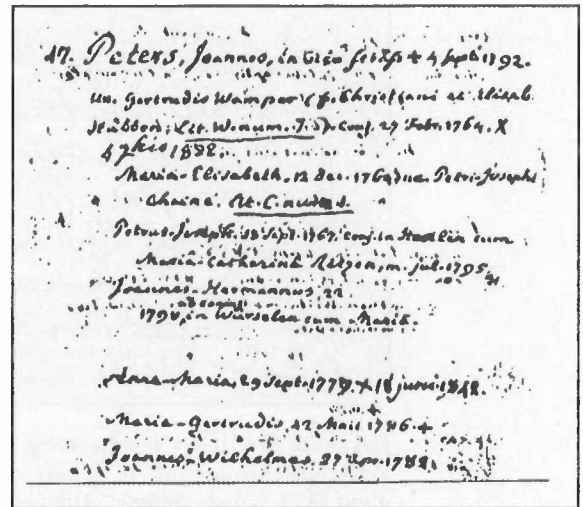
Zijn verdere afstamming

Zijn overgrootvader paternel Johan Peters, wiens geboorte- en doopdatum onbekend is, overleed op 4 september 1792 te Afden in "vico Straß". Straß ligt ter hoogte van de huidige Media Markt aan de Nieuwstraat [Neustraß!] te Kerkrade. Hij trouwde op 17 maart 1764 te Afden, getuigen: Jacobo Jonen, Margaretha Wamper et alijs quam plurimis, met Gertrudis Wamper, die aldaar op 17 maart 1740 gedoopt werd. Haar doopgetuigen waren Petro Becker en Gertrudis Nacken. Bij het huwelijk was zij 24 jaar oud, zijn geschatte leeftijd is circa 25-30 jaar. Op ruim 82-jarige leeftijd is zij overleden op 4 september 1822 te Afden, en overleefde dus haar man 30 jaar. Zij was een dochter van Christiani Wamper en van Elisabetha Hubben of Hübben.

Drie jaar voor haar dood verleende zij nog toestemming voor het huwelijk van haar zoon Peter Joseph.

Afden, soms ook Affeden, Oeffelen of Aefferden genoemd is rechts van de grensrivier de Worm gelegen. De naam stamt uit het Keltische "Affer" [woning] en uit "den" [water] en betekent "plaats aan het water". De eerste vermelding op schrift van de parochiekerk is in 1116.³⁰⁾ De Keulse parochie Afden lag op de oostelijke oever van de Worm en binnen het stadsgebied van de parochie Herzogenrath, die echter op het westen lag.³¹⁾ Uit hun huwelijk werden te Afden, in een periode van 22 jaar zeven kinderen gedoopt: 1. Maria Elisabeth 12 december 1764, getuigen: onleesbaar en Elisabetha Hubben, overleden op 12 juli 1835 aldaar, en getrouwd op 23 november 1792 te Afden, met als getuigen: Hermanno Peters frater sponsa en Anna Sophia Plum, met Petrus Josephus Chainé of Chenné; de bruidegom is afkomstig van Eijnatten en geboren rond 1752. Hij overleed op 6 mei 1826 Kerkrade. Eerder viduus van Joanne Maria Schiffelers, met wie hij op 18 mei 1784 te Kerkrade huwde. Zij overleed reeds op 13 juni 1785 te Kerkrade. Uit zijn twee huwelijken werden 8 kinderen geboren.³²⁾

Pastoor S.P. Ernst liet allen met een x tekenen, en bij de vader van de bruid, die twee maanden daarvoor overleed,

Inschrijving van S.P. Ernst.

noteert hij: p.n. De betekenis is mij niet duidelijk.

2. Petrus Josephus 13 september 1767 [zie boven].

3. Jo(ann)es Hermannus 22 mei 1770, getuigen: Joe Petro Brull vice Joannis Sporck en Wilhelmina Essers; dimis (siorialibus)³³⁾ 31 januari 1798 naar Würselen, alwaar hij Maria Sibilla Leunis huwde; in 1792 is hij huwelijksgetuige bij zijn zus Maria Elisabeth. 4. Jo(ann)es Christianus 2 januari 1775, getuigen: Joe Petro Brull vice Joannis Christiani Beye en Anna Maria Peulen, overleden te Kirchrade [Kerkrade] op 21 juli 1790. "Peters Joannes Christianus, Filius Joannis Peters et Gertudis Wampers ex Aefferden casu fortuito in fossam carbonariam vulgo Cappelley lapsus totus confratus statim obiit an(norum) aet(atis) 16.", zo schrijft de pastoor van Kerkrade in zijn overlijdensregister; 5. Anna Maria 29 oktober 1777, getuigen: Joe Petro Brull vice Jacobi Mullers en Maria Elisabeth Douven vice Anna Maria Wamper, overleden 18 juni 1812 Afden, ongehuwd en 34 jaar oud; 6. Joannes Wilhelmus 27 april 1782, getuigen: Joanna Körfer en Sibijlla Catharina Seetzen; 7. Maria Gertrudis 12 mei 1786, *nata hoc mane hora 9na*, getuigen: Joanne Dionijis Brull ex Afden, nomine Joannis Josephi Jansen ex Kleick [nu de Kleikstraße in Herzogenrath-Centrum] en Maria Gertrude Körver ex Bergh [Laurensberg] Joannes Dio(nius): Brüll Signatura M.G. Körver x nescientis Scribere Ita testor T. Franck Vicepastor, overleden 21 januari 1787, ingeschreven door J. Corneli, Can: Reg: Abd: Rod: p.t. Deservitor.³⁴⁾

Opmerkelijk is dat er geen enkele Peters als doopgetuige optreedt. Bij de kinderen 3 en 6 zijn de doopgetuigen ook geen naamgevers als peter en meter. Dit kan een aanwijzing zijn dat hij van elders gekomen is. Wel komen Wampersen voor.

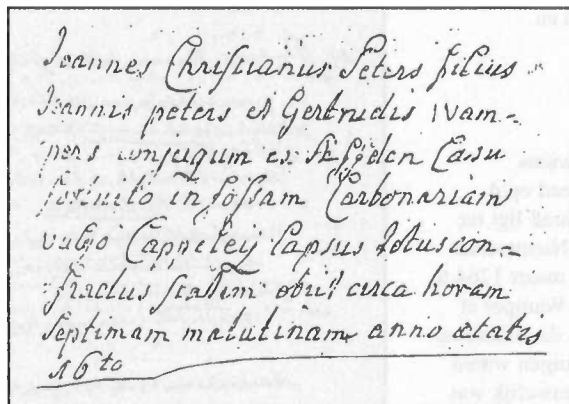
Gedurende de periode 1787 - 1817 was Simon Peter Ernst pastoor te Afden. Hij stelde een lijst samen van zijn parochianen binnen hun gezinsverband, doch ook hij geeft geen geboorte- of herkomstplaats aan.³⁵⁾ Ernst was afkomstig van Aubel waar hij op 6 augustus 1744 gedoopt werd. Hij werd in deze contreien een prominent persoon en is onder andere auteur van "l'Histoire du Limbourg", uitgeven na zijn dood tussen 1837 en 1852. Hij stierf te Afden op 11 december 1817 en werd aldaar op het oude kerkhof begraven.³⁶⁾ De verdwenen grafzerk werd later in ere hersteld.³⁷⁾

Overgrootvader paternel Richardus Heuts is vermoedelijk

Kerk te Afden.

gedoopt te Heerlen op Nieuwjaarsdag 1745, en overleed aldaar op de Ganzeweide, in de leeftijd van 55 jaar 19 maart 1817, "klokke middag". Hij werd ook Gerardus genoemd en zijn beroep was akkerman. Zijn zoon Peter Paulus, eveneens akkerman en 21 jaar oud, deed de aangifte. Hij trouwt de eerste keer rond 1783 met Anna Elisabeth Schepers, gedoopt ca 1762, en overleden op 5 mei 1793 Heerlen. Zijn tweede huwelijk is op 3 Vendémiaire V [24.9.1796] te Heerlen met Madelaine Sche(e)pers, ook Maria Magdalena genaamd. Zij is gedoopt rond 1766, en overleed 12 december 1841 te Heerlen. Uit deze twee huwelijken werden in 27 jaar liefst 14 kinderen geboren, zeven uit het eerste en vijf uit het tweede: 1. Joanna Catharina 24 oktober 1784 [zie boven]; 2. Anna Catharina 16 december 1785, getuigen: Joannes Wilhelmus Eijmael³⁸, Joanna Heuts en Anna Catharina Schepers; 3. Michael 16 december 1785, tweelingbroer, getuigen: Joan. Wilh. Eijmael, Michael Heuts en Joanna Maria Meijers; 4. Emerentiana 9 december 1787, getuigen: Joannes Petrus Steins, Magdalena en Emerentiana Schepers, en Jacobus Heuts; 5. Maria Magdalena 5 maart 1789, getuigen: Theodorus Starman, Augustinus Lois en Maria Magdalena Schepers; 6. Maria Elisabeth 3 mei 1791, getuigen: Antonius Creusen, Anna Maria Schoffelaers en Anna Elisabeth Radermakers; 7. Joanna Emerentiana 5 mei 1793, getuigen: Joan. Wilh. Eijmael, Wilhelmus Schepers, Maria Anna Pipers en Joanna Catharina Heuts. Voor en uit het tweede huwelijk nog: 8. Petrus (Pierre) Paulus geboren en gedoopt 11 Messidor IV [29.6.1796], getuigen: Joan. Wilh. Eijmael, Jacobus Heuts, Anna Catharina Vreuls en Anna Catharina Schepers. Hij overleed 9 augustus 1865 te Ganzeweide, en was op 5 oktober 1821 gehuwd met Maria Stassen, gedoopt 21 januari 1790 Amby, overleden 2 augustus 1853; 9. Marie Joseph geboren 10 Germinal VI [30.3.1798]; 10. Jean Guillaume geboren 11 Germinal VIII [1.4.1800], overleden 16 januari 1875, trouwde 22 mei 1840 met Maria Catharina Beaujean, geboren 12 september 1814, overleden 1 september 1871; 11. Johanna Maria geboren 26 Fructidor X [14.8.1802]; 12. Marie Thérèse geboren 24 Nivose XIII [14.1.1805], overleden 2 januari 1849; 13. Marie Marguerite geboren 16 maart 1807 en als laatste; 14. Huyts Jean Mathie, ook Huijts Jan Mathijs, geboren 3 april 1811, overleden 13 oktober 1890 en gehuwd op 19 augustus 1845 met Maria Helena Hermans, geboren 5 mei 1824, overleden 31 mei 1897.

Aan maternelle zijde zijn de overgrootouders Henricus Minten of Minckten, die op 28 januari 1764 te Schaesberg gedoopt werd, getuigen: Henricus Tribels en Anna

Catharina Haen. Hij is een zoon van Henricus Minckten en van Anna Haen. Aldaar huwde hij op 20 juni 1791 met Anna Barbara Schultheis, ook wel Scholten genoemd. Huwelijksgetuigen waren Franciscus Funck en Petrus Brummer. Voorzover bekend kregen zij slechts één zoon, die in de Franse volkstelling van 1796 niet voorkomt! De andere overgrootouders zijn Dionisius Josephus Delahaije, die uit Nuth stamt, alwaar hij op 17 november 1757 gedoopt werd; getuigen: Joannes Pricken loco R.D. dela Haije, pastoor en Maria Catharina Smits. Hij stierf op 27 december 1825 te Schaesberg in de buurtschap Scheid, als zoon van Winandus Delahaije en Anna Maria Margaretha Schmitz.³⁹ Hij wordt in 1797 kweker, in 1799 pachter en in 1804 boer op Herenanstel te Kirchrath [Kerkrade] genoemd. Hij huwde op 7 december 1788 te Richterich [Pruisen], met Theresia Elisabeth Strens, die in Amstenrade op 22 november 1763 gedoopt werd en op 24 juni 1839 te Schaesberg overleed, als dochter van Nicolaus Strens en van Maria Ludovica Mesnage.⁴⁰ Uit hun huwelijk werden twee kinderen geboren op de Neunhof [Nieuwenhof] onder Nuth en vier kinderen op de hoeve Herenanstel onder Kerkrade: 1. Loysia Josepha gedoopt 22 november 1789, getuigen: Winandus de la Haije en Maria Loysia Strens, overleden 2 mei 1864 Kerkrade, gehuwd (1) 20 september 1810 aldaar Joannes Franciscus Quaedflieg; gehuwd (2) 9 januari 1817 aldaar Mathias Christianus Savelsberg; 2. Maria Margarita Josepha gedoopt 11 juni 1791 Nuth, getuigen: Leonardus Houben loco Nicolaus Strens en Anna Margaretha Smits, gehuwd 21 januari 1820 Schaesberg met Pieter Joseph Borghans, gedoopt 16 november 1780 Schaesberg; 3. Maria Wilhelmina gedoopt 4 september 1792 Kerkrade, getuigen: Joannes Wilhelmus Delahaije en Maria Josepha Strens, overleden 30 mei 1821 Heerlen, trouwde 26 september 1817 Kerkrade met Otto Dagobert Savelsberg; 4. Franciscus Josephus gedoopt 21 augustus 1794 Kerkrade, getuigen: Abraham Josephus Spiertz loco Franciscus Josephus Strens en Maria Elisabeth Josepha Delahaije, overleden 2 mei 1826 Schaesberg; 5. Winandus Lambertus 25 Ventose V [15.3.1797], getuige onder andere: Marie Louise Strens, 24 jaar uit Nuth; 6. Martin Augustin 15 Vendémiaire VIII [7.10.1799], getuige onder andere: Augustina Elisabeth Strens uit Nuth; 7. Anne Catherine Josephe [zie boven]; en 8. Jean Albert Joseph 26 Vendémiaire XIII [18 oktober 1804].

Noten:

1. SAH Archief Gemeentesecretarie N.V. Volgnr. 2494 [1919-1943] 08 Peters P.J.M. 15.10.1865.
2. J. Jongen, Het personeel der Openbare Lagere School te Heerlen, in: Land van Herle 17 [1967], p. 25 [foto], 26-28.
3. M. van Dijk en M. Put, Heerlen 2000 jaar, p. 224, 252 [foto].
4. Adresboek voor Heerlen 1922-1923, p. 6.
5. Drs. Jos Krüll, Dorpsfiguren, ereburgers en notabelen, p. 114-117.
6. L. Moonen, Op zoek naar de mogelijke ouders van Joannes Moenen gehuwd met Maria Catharina Haerst, in: LTG 29 [2001], p. 60, noot 3.
7. Limburgsch Dagblad 25 en 29 maart 1933.
8. Aanwezig in de bibliotheek van het Stadsarchief onder nr. 29 C 78.
9. Adresboek voor Heerlen 1933, p. 7, 142, 202.
10. Limburgsch Dagblad 12 oktober 1935 [met foto].
11. Limburgsch Dagblad 16 oktober 1935.
12. Limburgsch Dagblad 25 oktober 1935.

13. de Maasgouw 1937, p. 31-32.
14. Limburgsch Dagblad 8 januari 1940 [foto].
15. Limburgsch Dagblad 11 januari 1940.
16. Chr. Smits, De ontdekker van het Romeinse Heerlen, in: Mijnennummer 1939-1940, p. 29-31.
17. Th. Janssen, Wegen en woningen in oud-Heerlen, in: Land van Herle 4 [1954], p. 40.
18. SAH Bevolkingsregister 1862-1880, deel 4 folio 130-135 [fiche 224].
19. SAH Bevolkingsregister 1910-1940, PAS-POS [fiche 14].
20. SAH Bevolkingsregister Alleenstaanden ca. 1920-1940 PERRY-PFAF [fiche 4].
21. Ir. C.E.M.P. Raedts, Hoe het begon en geworden is onder leiding van drs. Van Hommerig, in: Land van Herle 24 [1974], p. 27-34.
22. SAH Huwelijksbijlage: Certificaat Nat(ionale) Militie Hertogdom Limburg.
23. G.M. Poell, Beschrijving van het Hertogdom Limburg, p. 151 [Reprint 1981 Uitgeverij de Lijster].
24. SAH Bevolkingsregister 1880-1900, deel 9, folio 367-372 [fiche 238].
25. Anton Krudewig, Neues Verzeichnis der Kirchenbücher der ehemaligen Rheinprovinz, Köln 1977.
26. a.w. Afden, 5120 Herzogenrath/Kr(eis) Aachen ka(tholisch) Brühl: T 1648-; H-1669-; S 1668-1798.
27. H. Breuer en W. Noltten, Heerlens Kwartierstatenboek Deel I, Heerlen 1986, p. 69.
28. Zoon van Jean Lammertz en van Anne Hélène Scholtheis, ook Scholtes genoemd.
29. Zoon van Johan Nicolas Horbach of Horbag en van Maria Aloisa Vragien of Voragen. Uit het huwelijk werden te Heerlen vier kinderen geboren: a. N.N. geb./ovl. 1.11.1840; b. Jan Jozef Alois geb. 16.12.1841; c. Maria Theresia geb. 2.4.1843 en d. Jan Arnold Jozef geb. 7.11.1846.
30. J. Steinbusch, Chronica Afdensis [Afdener Heimatbuch] 1979, p. 3 [Uitgave in eigen beheer].
31. L. Augustus, Herzogenrath of Rolduc?, in: de Maasgouw 101 [1982], p. 37.
32. Petrus Joseph Chainé woonde tijdens zijn huwelijk te Vaels. Uit zijn tweede huwelijk werden te Afden tussen 1793 en 1806 nog zeven kinderen gedoopt.
33. dimissorialibus = verlofbrief om elders te kunnen trouwen; tevens bewijs van ongehuwde staat.
34. Can(onicus) Reg(ulari) Abd(ia) Rod(ensis), p(ro) t(empore) Derservitor (plaatsvervanger).
35. S.P. Ernst, Parochianorum in Afden ordine alphabetico digestus.
36. Jos. Habets, Het graf van Simon Pierre Ernst te Aeffden en een misboek van den bekenden ruitergeneraal Jan van Weert, in: de Maasgouw 8 [1886], p. 17/18 en 35 [1913], p. 39/40. Volgens een toen nog aanwezig brokstuk luidde de tekst: *Sub hoc lapide requies(cit) (corpus) plurium reverendi Domini Simonis P(etri) Ernst Historiae limbur(gensis) (auctor) olim*.
37. Zie hierover: Dr. J. Belonje in: Publications 1960/61, p. 347.
38. De koster aldaar, die vaker optreedt als doopgetuige.
39. In dialect "op d'r Sjeet" uitgesproken. Niet te verwarren met Kohlscheid [D] dat in deze regio ook zo genoemd wordt.
40. Régis De La Haye e.a., Journal de La Haye, Jrg. 3 [1987], nr. 3, p. 146-149.

FRANK H.T.M. STEINS

Een herendienst te Vaals in 1765

Lijst

Aangezien een deel van mijn voorouders in de achttiende eeuw woonachtig was binnen de Martinusparochie van Vijlen, vormen de DTB-registers van deze parochie voor mijn genealogisch onderzoek een belangrijke informatiebron. Nu wil het feit dat van deze registers weinig is overgeleverd en wat er is, bevat slechts een korte periode.¹⁾ Zodoende moest ik mij voor verder onderzoek richten op het bestuderen van secundaire bronnen zoals de overheidsarchieven. Voor het raadplegen van secundaire bronnen heb ik mij in eerste instantie gewend tot het archief van de gemeente Vaals, waar het dorp Vijlen onder valt. Daar trof ik een interessante lijst aan met daarop vermeld vele ingezetenen van de bank Holset-Vaals-Vijlen opgemaakt op 18 juni 1765.²⁾ Het betrof hier een lijst van alle inwoners die ingezet konden worden voor het "reguleeren van carweijen". Met het "carweij" werd bedoeld het verharden van een weg in de dorpskern van Vaals.³⁾ Op deze lijst zag ik enkele voorouders vermeld staan. Nieuwsgierig naar het gehele relaas van deze herendienst, waaraan mijn voorvaders verplicht waren deel te nemen, deed mij besluiten mij meer in dit onderwerp te verdiepen. Het gemeentearchief van Vaals kon mij weinig meer informatie geven over dit "carweij", en dus wendde ik mij tot het Rijksarchief in Limburg, ook vanwege het vermoeden dat deze lijst daar ook vandaan kwam.⁴⁾ Het

rijksarchief kon inderdaad meer informatie verschaffen, omdat uit deze herendienst een rechtszaak is voortgekomen.⁵⁾

Centraal in dit artikel staat de destijds opgestelde lijst van alle voor deze dienst eventueel in te zetten inwoners van de bank Holset-Vaals-Vijlen. De rechtszaak die hieruit is voortgekomen zal slechts summier worden besproken.

Herendienst

De verplichting voor de ingezetenen van de bank Holset-Vaals-Vijlen om kosteloos hun medewerking te verlenen aan het onderhoud van een weg, het zogenaamde leveren van hand- en spandiensten, is een voorbeeld van een herendienst.⁶⁾

Het mogen opleggen van een herendienst was een (heerlijk) recht dat de landsheer kon bezitten. Andere heerlijke rechten die hij kon bezitten waren bijvoorbeeld het maalrecht, jachtrecht of brouwrecht. Heerlijke rechten hadden hun oorsprong in de vroege Middeleeuwen en kwamen voort uit het domaniale stelsel. Met de komst van de Fransen in 1795 werden de meeste heerlijke rechten afgeschaft. In de bank Holset-Vaals-Vijlen was, sinds het sluiten van het Partagetractaat in 1661, Hare Hoogmogende Heren Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden de landsheer geworden, als wettige opvolger van de koning van Spanje in zijn hoedanigheid als heer van het Land van 's-Hertogenrade.

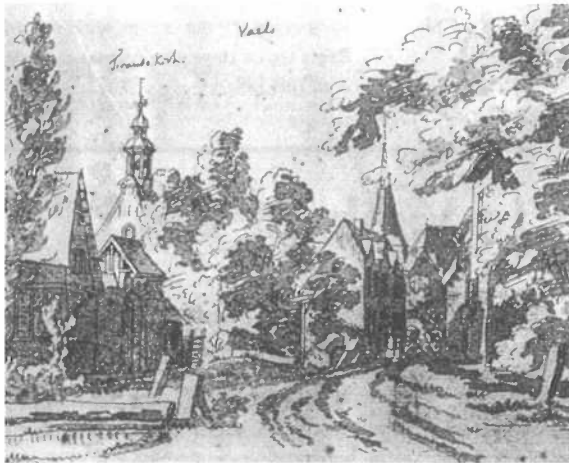
Geschiedenis vooraf

In 1761 vestigde de protestantse Akense lakenfabrikant Johann Arnold von Clermont (1728-1795) zich in de bank van Holset-Vaals-Vijlen. Hij kocht in het dorp Vaals een huis, een landgoed en liet er een fabriek bouwen voor het vervaardigen van laken.

Den Haag was zeer tevreden met zijn komst naar Vaals en hoopte dat hierdoor de economie en het welzijn van dit gebied een stimulans zouden krijgen. Men was bereid Von Clermont zoveel als mogelijk te "accomoderen".⁷⁾

Von Clermont maakte hier gebruik van en verzocht de vertegenwoordiger van de Staten-Generaal in het Land van 's-Hertogenrade, de luitenant-drossaard W.F. de Jacoby de Cadier, om ". . . den Weg onder langs den nieuwen bouw te laten paveijen . . .". De luitenant-drossaard stond positief tegenover dit verzoek en berichtte hierover op 29 maart 1764 aan de burgemeester van de bank P.A. à Brassard.⁸⁾

Op 9 april 1764 besloot de schepenbank tot het verharden van de bestaande weg in een "Casseij of Steenwegh" in het dorp Vaals.⁹⁾ In dit besluit is het traject van de weg te volgen, hoe deze moest worden aangelegd, uit welk materiaal ze moest bestaan, de wijze van financiering, de uitvoering, etc.

De Akenerstraat in Vaals in 1700, gezien vanaf de grens. Ook deze straat zou verhard moeten worden. (Gemeente-archief Maastricht, Collectie LGOG, cat. nr. 34).

". . . Deselve soude beginnen aan de Luijtherse Kerk, en sich uijt strekken tot ontrent den Halfwins Hoff van d'Heer Van Clermont neffens den Hoff St. Albert gelegen, als de Penningen sullen toereijken.

Deselve Casseij sal gemaekt werden ter breede van een geheele Roede in het Midde van de Straet met alsulxe Steenen als sullen te vinden sijn tot de Casseij gebruikelijk boogh gewijse.

Het overige van de Sijden voor de hujsen of andersints sal gestrant werden met Vijsel Steenen, dogh soo dat het Water afloopt ter Zijden van de groote Casseij aan wederskant.

Het Pleijn aan de Gouw sal van 's gelijken ordentlijk geappropriert en gepaveijt werden.

De Steenen daertoe van nooden, zijnde, sullen in de Bosschen en andere Plaetsen, gesogt, en door de Karren van de Bank bij Wege van Carweijen gevaeren werden. Het Sant tot het Casseijen noodigh sal Carwijs gewijs door d'Ingesetene der Banke bij gevaeren worden, gelijk ook de Bidders sullen worden gestelt tot het noodige Verlaegen, of het noodigh aanvullen van plaetsen, gelijk ook tot het zoeken der Steenen.

Het Werk sal door de Justitie der plaetse publijquelijk of onder de Hand soo als best gevonden sal werden aenbestelt werden, en onder derselver en der geene die daartoe gedispicieert werden, directie staen, sonder egter daarvoor eenige Rechten of Vacatien te genieten; Wordende ten dienziende principelijk gecomiteert d'hr. borgemr. P.A. Brassard.

De Penningen hiertoe noodigh sullen bij Vrijwillige Contributie van de geene die tot dit goede Werk gezegen sijn te contribuieren gevonden werden, ten welken Eijnde sij deese met uijtdrukkinge der Somme die genegen sijn daartoe te geven, sullen gelieven te onderteekenen. Ook sal de Casseij gecontinueert werden boven in het Dorp van Vaals, en dus aenvang neemen aen het hujs van d'Hr. Schepen Trostorff, en sig uijtstrekken tot aan het hujs van d'Hr. Schorn als de penningen ten desen eijnde van seekere genegene Finantie eertijds gedetermineert zijnde, mochten ingekoomen en toereijkend sijn . . .".

Dat dit werk niet alleen tot het dorp Vaals beperkt moest blijven blijkt uit het volgende:

"Dit Werk gecontinueert zijnde sullen de noodige Instantien bij de Magistrat der Stadt Aeken gedaen werden, ten eijnde aan d'andere Zijde van den Slagboom ook eenige Roeden Casseij magh gemaekt werden."

Profijt

Uit dit besluit kan men opmaken dat alle ingezetenen van de bank Holset-Vaals-Vijlen verplicht waren mee te werken aan het verharden van deze weg. Voor de inwoners uit Holset en Vijlen betekende dit verplicht meewerken aan een weg, waaraan zij geen enkel belang hadden. De inwoners uit Vijlen onder leiding van hun dorpsmeester protesteerden en weigerden hun medewerking. Deze weigering leidde zelfs tot een rechtszaak. Hierover volgt later meer.

De financiering kwam ten laste van hen die profijt hadden van de wegverharding. Eén van hen was Von Clermont. Hij had zelfs het meeste profijt van de verharding, want deze weg verbond zijn vele panden in het dorp met elkaar.

Voor een nauwkeurige uitvoer van het project besloot de schepenbank op 9 januari 1765 tot het opstellen van een reglement, het zogenaamde "reguleren van carweijen".¹⁰⁾ De vice-schout en civiel officier J.A. von Clermont werd hiermee belast. Hij stelde een reglement op bestaande uit negen artikelen, zodat de uitvoer ". . . ordentlijker en gemaklijker en selfs profitabelder voor de ingesetenen soude kunnen ingerigt worden . . .".¹¹⁾

Uit deze negen artikelen valt op te maken dat een belangrijke rol was toebedeeld aan de rottmeesters.¹²⁾ Zij moesten elk een lijst opstellen van hun rott met daarop vermeld alle huizen, het aantal inwoners en de paarden die deze inwoners bezaten. Op hun lijst moesten zij tevens vermelden wie wel en wie niet was vrijgesteld, wie werd ingezet voor het "carweijen" en wie voor het "botten".¹³⁾

Von Clermont kreeg door zijn functie van vice-schout en civiel officier een, in onze ogen, opmerkelijke rol bij de uitvoer van dit project. Als overheidsdienaar moest hij ervoor zorgen dat het genomen besluit, waar hij als privaat persoon baat bij had, door de inwoners zou worden uitgevoerd.

Het reglement werd op 17 juni 1765 door de schepenen H. Schmalhausen, J.A. Trostorff en burgemeester P.A. à Brassard op enkele kleine punten aangepast en voorts goedgekeurd.

Op 18 juni 1765 werd aan de hand van de deelnemerslijsten die de 12 rottmeesters hadden aangeleverd, één algemene lijst opgesteld. Alle overheidsdienaren, notabelen en soldaten in Staatse dienst waren volgens deze lijst van het "carweijen" en "botten" vrijgesteld. Gedeeltelijke vrijstellingen waren ook mogelijk. Deze golden met name voor weinig vermogende weduwen, zieken en ouderen.

Rechtszaak

De rechtszaak behelsde een meningsverschil over de verplichte inzet van de inwoners van Vijlen bij de verharding van deze weg in het dorp Vaals. De sinds 1761 in functie zijnde dorpsmeester van Vijlen, Johannes Smeets, was van mening dat zijn dorpsgenoten niet tot deze herendienst konden worden opgeroepen. Hij beriep zich op het plakkaat van 16 juni 1755 en artikel 17 uit het "Reglement en Ordennantie voor de officieren ende secretarissen in den Landen van Overmase" uit 1663. Hij was van mening dat volgens het plakkaat uit 1755 de ingezetenen van het Land van 's-Hertogenrade enkel verplicht konden worden de publieke wegen, die van oud gediend hadden en nog in gebruik waren, te onderhouden. Het verplicht meehelpen bij het aanleggen van een nieuwe weg viel daar niet onder, tenzij dit via een speciale order door de soeverein was opgelegd. Smeets maakte Von Clermont verder duidelijk dat alleen Vaals profijt had van deze weg en in het bijzonder de vice-schout zelf!

Von Clermont gelastte de dorpsmeester schriftelijk op 7 oktober 1765 nogmaals voor zijn zes rotten zich te houden aan het genomen besluit.¹⁴ Deze brief geeft tevens een goede indruk wat de taken waren van de dorpsmeester van Vijlen bij de uitvoer van het project. Zo moest hij er voor zorgdragen dat er dagelijks:

1. vier karren met twee of drie paarden bespannen waren om paveistenen uit het Malensbosch te laden en naar de lutherse kerk in Vaals te brengen;
2. drie bidders werden geleverd voor het breken en opladen der stenen in het Malensbosch;
3. een kar met één of twee paarden bespannen beschikbaar was om zand te brengen;
4. twee bidders werden geleverd voor het losmaken van het zand en voor assistentie van de paveijer;
5. acht geven dat alles in goede orde verliep;
6. werd aangegeven hoeveel gebrekkigen of onwilligen er waren.

De werktijden die de dorpsmeester moest opleggen, waren in de zomer van vijf uur 's ochtends tot zeven uur 's avonds. Als de dagen gingen korten mocht hij de werktijden bijstellen.

Voorts was het de bedoeling dat de "carweijers" zichzelf voorzagen van gereedschap. Zij dienden hun eigen "schuppen en hakken" mee te nemen.

Johannes Smeets bleef zijn medewerking weigeren en bleef zich beroepen op het plakkaat uit 1755. Volgens

hem was hier sprake van het aanleggen van een nieuwe weg en achtte hij het door het bestuur van de bank genomen besluit als niet rechtsgeldig. Het besluit tot een dergelijke herendienst had zijns inziens van de soeverein zelf, de Staten-Generaal, moeten komen.

Hierin verschilden Smeets en Von Clermont dus van mening. Von Clermont verdedigde het genomen besluit door erop te wijzen dat er geen sprake was van het aanleggen van een nieuwe weg, maar enkel het verharderen van een reeds bestaande weg. Het betrof hier alleen onderhoud en dus mocht een herendienst worden opgelegd buiten de Staten-Generaal om. En trouwens, een door de bank geheel zelfstandig genomen besluit was het ook niet helemaal. Had de luitenant-drossaard immers niet in zijn brief van 29 maart 1764 aan de burgemeester van de bank zijn goedkeuring gegeven tot het verharderen van deze weg?

Boete

Het meningsverschil tussen Smeets en Von Clermont werd uiteindelijk voorgelegd aan de twee onpartijdige rechters: W. Brulls en A.G. Pillera. Zij stelden Smeets in het ongelijk. Hij werd schuldig bevonden van "inobedientie" aan het gezag en veroordeeld tot het betalen van een boete van twintig Hollandse guldens en het betalen van tweederde van de proceskosten.¹⁵

Johannes Smeets verloor niet alleen het proces, maar tevens zijn functie als dorpsmeester. Op het eerstvolgende voogdgeding van 2 juli 1766 werd Johan Philip Horst tot de nieuwe dorpsmeester benoemd.¹⁶

Tussen vierkante haken ([. . .]) staan opmerkingen van de schrijver van dit artikel.

Lijste der ingezeeten der Hoofdbank Holset, Vaals en Vijlen. Opgemaakt bij 't reguleeren van Carweijen, 18 juni 1765

Lijste der hujsen, ingezeeten en over het getael der paerden actueel in de Banke Holset Vaals en Vijlen sig vindende, geformeert door den Sectr. gem[elde] Bank ingevolg Ordonantie van deze Ed. Agt. leff. gerechte de dato d[en] 9. Jan. 1765. Op het Rapport en conform de Opgaeve der resq. Rottmeesters van heel den Bank.

Ten Eersten wegens de **Vaelser Rott** worden aengetrokken aanvankelijk de ingezeeten soo geene paerden hebben, zijnde sulks de naevolgende:

Johann Adam Maassen
Peter Kreuwen
I.F.W. Seijttart: vrije
Daniel Quett: vrije
d'hr I.F. à Brassard: vrije
de wed.e. Hasenclever: ½ tour
d'hr Schmalhausen: vrije
Wilh. Kistermann
Peter Schijns
Catharina Merzenigh: vrije wegens impotentie
Christiaan Specht
Anthon Greven
de wed.e. Ruch: ½ deel van 1 tour
d'hr Fellingier
Nathan Moses: op Saturdag vrije
Christ. Leon. Hartmann

wed.e. van de Berg: 1/3 deel van een tour
wed.e. Rudloff: 1/3 deel van een tour
Johann Sterk
d'hr P.A. à Brassard: vrije
d'hr Trostorff: vrije
Sebast. Voss: veltboode vrije
Hendrich Schumacher
Peter Roudij
de wed.e. Jonge: 1/3 deel van een tour
Cornel. Promper (als zullende in korten 't huijs van wijlen
Delhaes betrekken)
Anth. à Brassard
Jacob Momer: 1/2 halve tour wegens armoed en krankheijd
Joh. Dressen
d'heer predikant Ennighmann: vrije
Jean Massot: vrije als eenigste chijrurgin van Vaels
Frantz Welter
Peter Hulsen
Nicola Diessen Rottm[eeste]r: vrije
J. Barth. Kistermann
Johannes Klinkenberg
Nicolas Welter
Lambert Schiffers
Peter Promper
Oswald Bein
Wilhelmus Lobing
Matthias Watsaek
Wilhelmus Beij
Christian Schultz
Martinus Herver
vrouw Lutgens: 1/3 tour voor soolang sij sonder haer man is
Nicolas Lejeun
wed.e. Brauers: 1/2 tour
zijn weled. gestr. d'heer van Clermont: vrije
d'heer Voss: woord gerenvoijeert op de last van d'heer
Klefeker
J. Peter Holkamp: vrije terwijl hij diserteur van de
fabrikant d'hr. van Clermont is
Joh. Geusgen
Peter Kerf
Joh. Lennerts
Joh. Hammer [naam is doorgehaald]
Joh. Hermann
Jongfe. Roemer: 1/2 tour
Ludewig Kerf
Lambert Pastor
Wilh. Sterk
Jacob Olivier
Baulus Bings: 1/2 tour soolang haer man niet bij haer
woont, en egter eenigsints van denzelven ondersteunt
woord
J. Pet. Frissch
Abr. Hertog
Conrad Pastor
Joh. Henr. Kaldenbach
Nicolas Campo
Philip van Santen
Jongf. Beerenstein: 1/3 deel van een tour
Hendrik Sterk [naam is doorgehaald]
Frederik Sterk: 1/3 tour wegens ouderdom en krankheid
soldaet Schiffers woonende met zijne vrouw op den
Groenen Driesch: vrije wijlen hollandsch soldat en
hier bij zijne vrouw woont
soldaet Abrahaem gegageert zijnde woonende met sijne
vrouw in het huijs van Van Santen: vrije als in dienst

van den Staet zijnde
Joh. Daniel
Jongfe. Maassen [naam is doorgehaald]: vrije, wijlen se
op de kaemer van jongfe. Roauel woont
Wilh. Bock
Naer dezen volgen degeene soo paerden houden:
d'heeren Klefeker en Voss hebbende 2 paerden
Joh. Keefer " 1 "
Joh. Derighs " 4 " Sullen
naer de
Touren
geco-
mandeert
werden,
en sal
den
Borgem.
de
In-
schik-
kinge
daerbij
van
nooden
op de
beste
wijze
soeken te
regu-
leeren
dhr. Schorn " 3 "
Engelbert Schartman " 3 "
Nicol. Schijns " 3 "
Peter Wersch " 1 "
Corn. Keefer " 4 "
Arnoldus Jacoby " 5 "
Peter Geusgens " 2 "
Wilhelmus Momer " 2 "

En is het getal der huijsen saementlijk eenenseventigh.

Ten tweeden wegens de **Wolffhaeger Rott** woorden aen-
getrokken aanvankelijk d'ingeseetenen de welke geene
parden hebben als volgt:

Herman Momer
Wilh. Schlenter
Hubert Goka
Winandus Merkelbach
Cath. Krinx: wed.e. oud en arm duswegen vrije
Derig Dertien
Joseph Joris
Cathar. Gerkens: wed.e. 1/3 tour
Wilhelm Klinkenberg
Eenerd Kupper
Peter Loesberg
Joh. Bekker
Peter Graff
Roemer [geen voornaam vermeld]
Rubsam [geen voornaam vermeld]
Ludwig Leger
Hub. Schurmann
Maria Schurmann: 1/2 tour
Joh. Mertenigh Rottm[eeste]r: vrije

Verders volgen degeene soo paerden houden:

Wilhelm Merzenig hebbende 2 paerden

Nicolas Wersch	''	1	''	
Herman Loesberg	''	2	''	
Joh. Merkelbach	''	3	''	
Arn. Schiffers	''	4	''	Sullen naer de Touren
Arn. Honger	''	1	''	gecomandeert werden
Joh. Hulsen	''	5	''	gelijk voorens geseijt
Joh. Klinkenberg	''	5	''	
Joh. Honger	''	2	''	
Peter Langohr	''	5	''	

Zijnde het getal der huijsen 29, leggende aldaer thans twee onbewoont.

Ten derden wegens de **Raerender Rott** woorden genootteert aanvankelijk degeene soo geene paerden houden als volgt:

wed.e. Joh.a. Promper [een ½ tour is doorgehaald]: een gantsche tour wijlen se goederen heeft)
 Lenert Klinkenberg
 Martinus Herver
 Lennert Welter
 Theod. Merken
 Wilh. Peil
 Carl Kals [naam is doorgehaald]
 Christ. Wolter
 Lennert Rampen
 Lennert Beij
 Johan. Nicolai
 Lambert Bard
 Steph. Schiffers
 Gerhard Bankert
 Joh. Colijn
 Joh. Biermann
 Barthol. Otten
 Conrad Ervens
 Hub. Prompen Rottm[eeste]r: vrije

Verders volgen de geene soo paerden hebben:

wed.e. Haegelsteijn	hebbende	2	paerden
Winand. Prikartz	''	1	''
wed.e. Derig Knops	''	2	''
Joh. Konssen	''	1	''
Henrich Schuijman	''	2	''

Zijnde het getal der huijsen een en twintig.

Ten vierden wegens de **Holseter Rott** woorden genoteert aanvankelijk de geene soo geene paerden houden als volgt:

Lennert Klinkenberg
 Wernerus Promper
 Joh. Wilh. Hahnen
 Matth. Mertens [de naam is eerst doorgehaald vervolgens opnieuw opgeschreven]
 Leonard Konssen
 Joh. Gerh. Wirts
 Michel Slenter Rottm[eeste]r: vrije

d'hr. Pastor Aubinet: vrije

Verders volgen die soo paerden houden:

Joh. Wilh. Schijns	hebbende	2	paerden
Matth. Mertens [doorgehaald]			
Joseph Kleijn	hebbende	2	paerden
Herman Schaa	''	2	''
wed.e. Roks	''	2	''
Paul. Nicolai	''	2	''
Palm Slenter	''	6	''
Joh. Kuijper	''	3	''

gelijk voorens

Zijnde het getal der huijsen vijftien.

Ten Vijfden wegens de **Lemierser Rott** worden geannotteert aanvankelijk de geene soo niet met paerden gespannen zijn:

Joh. de Weijer Rottm[eeste]r: vrije [vermoedelijk kort na de samenstelling van de lijst overleden want in de kantlijn is toegevoegd: Den Heeren Entslapen]
 Crutz Rampen
 Frantz Haemer
 Wilh. Loesberg
 Joh. Weers
 wed.e. Joh. Gemenig: ½ tour
 Joseph Schuirmann
 d'heer Capellan Kreitz: vrije

Hierop volgen de geene soo paerden hebben:

Joh. Leijmans	hebbende	2	paerden
Derig Rohn	''	2	''
Derig Sluijper	''	2	''
Anthon Mertens	''	2	''
Jean Francois Saive	''	5	''
Gilles Lennerts	''	1	''
Anth. Schins	''	1	''
Dirig Obyrt	''	1	''
Christian Thielen	''	1	''
Joh. Klinkenberg	''	2	''
Joh. Janssen	''	1	''

Zijnde het getal der huijsen twintig, weezende een tegenwoordig ongehuijst.

Ten sesden volgt de **Haerliser Rott** werden geannotteert aanvankelijk de ingeseetenen soo niet gespannen:

Lennert Heiliger
 Gilles Weekmans
 Joh. Lenert Cumot
 Wernerus Frischen
 wed.e. Slenter: een gantsche tour wijlen goederen besit
 Balthes Loesberg
 wed.e. Bindels: een gantsche tour wijlen goederen heeft
 Gilles Schuijman
 Lennert Lenerts
 Wilhelm Bissen Rottm[eeste]r: vrije

Naer dezen volgen de geene soo bespannen:

Peter Leijmans	hebbende 4 paerden
Gerhard Wirtz	" 2 "
Joh. Lenert Eenmael	" 2 "
Peter Priem	" 2 "
de wed.e. Langohr	" 4 "
Joh. Langohr	" 2 "
Michel Croonen	" 2 "
Hendrich Croonen	" 2 "

Zijnde het getal der huijsen achttien.

Ten sevenden volgt de **Vijlender Rott** en worden genomineert aanvankelijk de geene soo niet bespannen:

wed.e. Barbara Eenerts: ½ tour
 Jacob Eenerts
 Eenen Eenerts
 wed.e. Barbar. Geilekerken: vrije wegens bekende armoed en ouderdom
 Jos. Erkens
 Paul. Hahnen
 wed.e. Agnes Pfenninghs: ½ tour
 Ewoud Mullenders
 wed.e. Cathar. des Wijsen: ½ tour
 Joh. Peter Trapp
 Adam Vossen
 Joh. Vossen
 Maria Beij: ½ tour
 Nicol. des Wijsen
 Derig Schatten
 wed.e. Johanna Bijssen: ½ tour
 Gilles Dekkers
 Barthol. Bosten
 Gilles Beuken
 Cornel. Schijns
 Lennert Zanders, schoonsoon van Joh. Schijns
 Joh. Winandus
 wed.e. Beuken qua Rottm[eeste]r: vrije

Verders de geene soo gespannen zijn als volgt:

Joh. Mertens	hebbende 2 paerden
Lennert Eenmael	" 4 "
Steph. Wirtz	" 1 "
Lennert Quotbach	" 2 "
Gilles Gimnich	" 3 "
Steph. Crahé	" 3 "
Arnoldus Smeets	" 1 "
Gilles Dekkers [doorgehaald]	

Zijnde het getal der huijsen dertig.

Ten agden volgt de **Berger Rott** en worden geanoteert aanvankelijk die geene soo onbespannen zijn:

Hendrik Olivier
 Dorthé Slenter: wegens notoiren armoed en ouderdom vrije
 d'hr. Hooftvoorleezer: vrije
 Joh. Smeets [met de doorhaling: dorpmeeester vrije]
 Simon Hoks
 Merten Wijzen
 Peter Klinkenberg

d'hr. Capellaen Schillinghs: vrije
 Derig Sluijper
 wed.e. Sluijper: eene gantsche tour wijlen se goederen en haar soon bij sig heeft
 wed.e. Frantz Langohr: ad idem wijlen se goederen heeft
 Jacob Hartman
 Herman Hartmann
 Nicolas Hooftmann
 d'hr. pastoor Theelen [naam is doorgehaald]
 Joh. van de Stein
 wed.e. Eenerts: ½ tour
 Herman Akkermans Rottm[eeste]r: vrije
 Willem Hahn
 Gerh. Promper
 Jan Bindels
 de schoonsoon van Swart sig noemende Joh. Acaze [? naam is moeilijk leesbaar]
 Lennert Rox
 wed.e. Anna Maria Rox: een gantsche tour wijlen goed besitt
 Joh. Ortmanns [met de naam Hermann in de kantlijn]

Verders die soo paerden houden:

Peter Munninks	hebbende 1 paerden
Peter Douzenberg	" 1 "
Peter Swaert	" 6 "
Nicolas Charlier	" 2 "
Merten Severins in 't Wittes	" 2 "
Göbel Klinkenberg	" 2 "
Gilles Rox	" 2 "
Joh. Rox	" 1 "

Zijnde het getal der huijsen een en dertig.

Ten negenden volgt de **Clée Rott** [waarschijnlijk wordt hiermee de Mamelisser Rott bedoeld] en worden geanoteert aanvankelijk de geene soo onbespannen zijn:

Joh. Lennert Janssen Rottm[eeste]r en veltboode: vrije
 Hendrich Vliegen
 Joh. Düren
 Nicol. Erkelens
 Step. Keutkens
 Joh. Wilh. Kerkhoff
 Anthon, een schoenmaker sig noemende Steinscholt
 Joh. Slenter
 Joh. Maria Sluijper: ½ tour
 Martinus Jongen

En zijnde de volgende soo paerden hebben:

Hendrich Kleusen	hebbende 4 paerden
Joh. Langohr op Mamelis	" 6 "
Gilles Gimnich	" 2 "
Matt. Crutzen	" 3 "
Derig Crutzen	" 1 "
Wilh. Hendr. Boun	" 3 "
Joh. Radermacher	" 1 "
Joh. Merks	" 2 "
Joh. Wilh. Beuken	" 1 "
Joh. Haemer	" 2 "

Zijnde het getal der huijsen negentien.

Ten teinden volgt de **Rotter Rott** en woorden geantoteert aanvankelijk d' onbespanne:

Gilles Frantzen
 Joh. Schijns
 Lennert Stommen
 Lenert Slenter
 Peter Vliegen
 wed.e. Maria Slenter: ½ tour
 Cornel. Dekkers
 wed.e. Cath Schwartz: ½ tour
 [Steph. Radermacher is doorgehaald]
 Jan Winands
 Joh. Eenens
 wed.e. Agnes Slenter: ½ tour
 Agnes Kerkhoff: ½ tour wegens haere impotentie
 Peter Baggen
 Johannes Kerkhoff
 Frantz Schrouff
 Frantz Krampen
 Wilh. Jongen
 Wilh. Stommen
 Martin des Wijsen
 Gerh. Slenter Rottm[eeste]r: vrije

Verders de geene soo bespannen zijn:

wed.e. Lenert Haemer	hebbende	2	paerden
wed.e. Andres Loesberg	"	2	"
Joh. Slenter	"	1	"
Joh. des Wijsen	"	2	"
Merten Schroer	"	1	"

Het getal der huijsen is vijf en twintigh, dog zijnde een onbewoont.

Ten elfden volgt de **Kaemeriger Rott** en woorden geantoteert aanvankelijk die soo onbespannen zijn:

Dossin een schoenmaeker
 Gilles Welter Rottm[eeste]r: vrije
 Hubert Brouwers
 Michel Pitters
 Johan Nolls
 Steph. Welter
 Paul. Thissen
 Nicol. Leunerts
 Jacob Vliegen
 Nicol. Spits
 Jan Haegelstein
 wed.e. Nicol. Brouwers: ½ tour
 Joh. Haegelstein
 Joseph Hodiamon
 Lennert Stommen
 Arnoldus Mullender
 Joh. Klinkenberg
 Gilles Welter
 Gilles Smeets
 Hendr. Langohr
 Peter Smeets
 Jacob Lenerts

Hierop degeene soo paerden houden:

Michel Snoek	hebbende	5	paerden
Peter Knops	"	2	"
Herman Visscher	"	1	"
wed.e. Matthie	"	2	"

Pieter Koetgens [met vermelding in kantlijn: geen paerd]

Zijnde het getal der huijsen ses en twintig.

Ten twaelfden volgt de **Kotthuijser Rott** [Cottessen Rott] en worden gedenomineert aanvankelijk de geene soo onbespannen zijn:

Anthon Loesberg Rottm[eeste]r: vrije
 wed.e. Johanna Matthie: ½ tour
 Dominic del Wed
 Steph. Brouwers
 Louis Carrée
 Renier Craemer
 kinders van Joh. Allelein: eene gantsche tour als vermogend daer te sijnde de wed.e. Schepens
 Christiaan Snoek

Verders degeene soo paerden houden:

Jan Maeger	hebbende	6	paerden
Wilh. Koenings	"	1	"
Lennert Klinkenberg	"	3	"
Thiel Koenings	"	1	"
Joh. Koenings	"	3	"
Peter Matthie	"	4	"

Zijnde het getal der huijsen seventien en zijn twee daeraff onbewoont.

Aldus bij mij opgenoomen op d. 18 Jun. 1765 binnen Vaals

Hasenclever.

Noten

1. RA Limburg, DTB Vijlen, inv.nr. 141.1 doop 27-1-1763 t/m 26-6-1794; inv.nr. 141.2 doop 12-7-1794 t/m 19-12-1799, overlijden 7-9-1795 t/m 28-3-1798. Voorts is er een overlijdensregister van de bevolking van de parochie van Vijlen over de periode 22-1-1748 t/m 17-9-1797, RA Limburg DTB Vaals Hervormde gemeente, inv.nr. 134.9. De reden voor het ontbreken van de vele DTB-registers is (nog) onbekend. De Maasgouw van november 1920 geeft ons enkel een verklaring waarom er geen registers zijn overgeleverd van vóór 1684. Dat in 1779 het doopregister betreffende het jaar 1728 nog bestond blijkt uit de akte van 30-10-1779 uit de "Rolle der civiele processen" van de bank Holset-Vaals-Vijlen (RA Limburg, Landen van Overmaas, inv.nr. 9448) waarin letterlijk een doopakte van Maria Jansen van 21-1-1728 overgeschreven is uit het doopboek van de parochie Vijlen.
2. GA Vaals, Oud Archief, inv.nr. 15, 18 juni 1765.
3. Groot Woordenboek der Nederlandse Taal (Van Dale): Karwei = (Zuidnederlands) corvee, ook als historische term voor herendienst. Karweien = (Zuidnederlands) corveeën.
4. Vermoedelijk heeft J.Th.H. de Win ervoor gezorgd dat dit inventarisstuk is overgedragen aan de gemeente Vaals en maakte de lijst oorspronkelijk deel uit van het archief Landen van Overmaas inv.nr. 9601.

5. RA Limburg, Landen van Overmaas, inv.nr. 9421, omslag "onheerzaamheden karweien, 1765-1766".
6. Van een dergelijke herendienst wordt ook gesproken in de "Costumen van Wittem" uit 1550, Limburgs Verleden deel 1, blz. 300.
7. F. Hovens, Historische en Heemkundige Studies in en rond het Geuldal. Jaarboek 1998, blz. 246. RA Limburg, Landen van Overmaas, inv.nr. 9421.
8. RA Limburg, Landen van Overmaas, inv.nr. 9421.
9. Ibidem.
10. GA Vaals, Oud Archief, inv.nr. 1-2 deel 1, "Register der Resolutiën genomen op de Bancks-vergaederingen in Holseth, Vaels en Vijlen" 1711-1797.
11. RA Limburg, Landen van Overmaas, inv.nr. 9421, opgesteld door J.A. von Clermont.
12. Een rottmeester stond aan het hoofd van een rott, te vergelijken met een buurtschap. De bank Holset-Vaals-Vijlen bevatte de volgende 12 rotten: Vaals, Wolfhaag, Raren, Holset, Harles en Lemiers, en de zes Vijlener Rotten: Camerig, Cottessen, Berg, Mamelis, Rott en Vijlen.
13. Woordenboek der Nederlandsche Taal, derde deel 1902. Botte(n)/bodde(n): 1. Vierkante houten bak op ene slede door een paard gesleept om aarde e.d. te vervoeren. Drie bodden stond gelijk aan één voer; 2. Mand of bak, van boven breed, van onderen puntig, om op den rug te dragen: draagkorf. Het woord "botter" heeft in dit artikel de betekenis van grondwerker.
14. RA Limburg, Landen van Overmaas, inv.nr. 9421.
15. Ibidem.
16. RA Limburg, Landen van Overmaas, inv.nr. 9400. Zijn naam werd hier foutief als "Horsch" gespeld in plaats van "Horst", zie ook: Fr.G.H.M. Crutzen, Historische en Heemkundige Studies in en rond het Geuldal. Jaarboek 1999, blz. 255.

HARRY STRIJKERS

Dirigenten in Limburg

Sinds jaar en dag ben ik bezig met het samenstellen van een biografische woordenboek van Limburgse dirigenten van harmonieën en fanfares. Momenteel heb ik de namen en gegevens van ongeveer duizend Limburgse dirigenten vanaf de periode na Napoleon tot de dag van vandaag. Van de ene dirigent is mij bijvoorbeeld alleen zijn naam en het korps waarover hij heeft gedirigeerd, van de andere dirigent heb ik bijvoorbeeld zijn complete biografie. Een belangrijke dirigent in de blaasmuziekgeschiedenis van Limburg was ongetwijfeld Gustaaf Francies de Pauw. Van hem heb ik onderstaande biografische gegevens kunnen verzamelen. Naar verwachting zal eind 2003 bovengenoemde Limburgs Biografisch Woordenboek van Limburgse dirigenten uitkomen.

Gustaaf
Francies
de Pauw.

Gustaaf Francies de Pauw

Gustaaf Francies de Pauw werd geboren in Oostburg, in Zeeuws Vlaanderen, op 6 december 1867 als zoon van een bekende organist. Hij studeerde aan het conservatorium van Gent trombone en orkestdirectie. Nadien werkte hij nog bij Peter Benoit te Antwerpen en bij Anton Brückner te Aken, om de theoretische beginselen van het componeren onder de knie te krijgen. Hij zou ook les hebben genoten van professor Zwikerhart in Aken. In 1885 vervulde hij in Maastricht zijn militaire dienstplicht. Hij kwam als trombonist in het korps 2e regiment infanterie onder de leiding van kapel-

meester Chr. A. Korn. Ook hier studeerde hij verder in compositie en instrumentatie.

De Pauw bleef in Maastricht wonen en werd dirigent van een groot aantal harmonieën en fanfares. In 1898 werd hij benoemd tot koördirigent van de Sint Servaaskerk. Hij was verder dirigent en organist van het koor van het gesticht St.-Jozef. Hiervoor componeerde hij ook werken. Zijn opera "Bellida" werd in Maastricht opgevoerd en aangenomen door de Noord-Zuid-Nederlandse Opera. Gustaaf de Pauw is erg belangrijk geweest voor het muziekleven in Belgisch en Nederlands Limburg. In zijn beste jaren dirigeerde hij veertien harmonieën en fanfares en drie koren en was hij actief als organist, muziekleraar en beheerder van een eigen muziekkuitgeverij. Zo was hij in 1912 dirigent van het muziekkorps van Sint Geertruid. Verder maakte hij deel uit van talrijke jury's bij concoursen door het hele land. Hij was 48 jaar dirigent van de Kon. Harmonie Heer. Van 1919 tot 1921 was hij dirigent van het muziekkorps van de Staatsmijn Wilhelmina. Daarbij was hij een uitstekend componist die ruim 1200 werken componeerde, waaronder 346 originele werken voor harmonie en fanfare, die nog steeds het spelen waard blijken (marsen, processiemarsen, enz.). Zijn totale productie omvat ruim 1200 composities. Tot op heden is dit, voor zover bekend, de grootste productie in geheel Limburg. De Pauw hielp mee het muzikale gezicht van Limburg te bepalen. Hij was verder de vijfde dirigent in de geschiedenis van de Philharmonie Bocholtz en dirigeerde ook een tijdje de in 1893 opgerichte fanfare St.-Martinus van Stein.

Gustaaf Francis de Pauw overleed te Maastricht op maandagavond 1 december 1943. Hij werd begraven op het kerkhof van St.-Antonius van Padua in Scharn.

Literatuur en bronnen:

- Van Dijk, Hans, *Panorama van drie eeuwen muziek in Limburg*, p. 38, 60-62, 104-107, 123-125, 127-129, 140.
- Van Mulken, H. / Strijkers, J.H., *Blaasmuziek in Stein*, Stein 1993.
- *Limburgsche Koerier* 3-2-1943, p.2. k.3.
- *Limburgsche Koerier* 29-7-1937, p.3. k.3.

R. BRAAD

Derde Limburgdag van de indicering in Born

Nestor

Op zaterdag 3 november 2001 vond in het Stadsarchief Sittard-Geleen-Born te Born de derde Limburgdag van de indicering plaats. Zo'n zestig vrijwilligers kwamen bijeen om hun ervaringen op het gebied van de indiceringswerkzaamheden te delen. Deputé Martin Eurlings opende de dag en kreeg de eerste CD-rom van de nieuwe release van de software voor indicering uit handen van Jo Hoen, de nestor van de Stichting Limburgs Genealogisch Archief (LGA). Op de CD-rom staan de inmiddels beschikbare gegevens die vrijwilligers vanuit archiefbronnen voor de regio Stein hebben ingevoerd. De overhandigde software GRIS, GRISWinIndex, en GenDaWin is door Stichting Geschiedkunde De Maaskentj in Stein (SGM) ontwikkeld en wordt ter beschikking gesteld aan de Limburgse archiefdiensten voor de indicering van archiefbronnen. Vooral GenDaWin is voor de archiefdiensten interessant. Gegevens uit allerlei bronnen kunnen hierin met transcriptie en image van de bron worden ingevoerd en geraadpleegd.

Enthousiasme

Honderden vrijwilligers met hart voor de geschiedenis van Limburg zijn momenteel in de weer om gegevens uit oude burgerlijke stand-registers, doop-, trouw- en begraafboeken van voor 1800, notariële archieven en dergelijke in te voeren in de computer. Met GenDaWin is het straks geschikt voor raadpleging op het internet en zal het maken van een stamboom en historisch onderzoek straks een stuk eenvoudiger gaan. Om al de werkzaamheden van de vrijwilligers te coördineren en te faciliteren, maar ook om dubbel werk te voorkomen is er een aantal jaren geleden een samenwerkingsverband ontstaan van de Limburgse archiefdiensten verenigd in de Stichting Beheer Limburgse Archief Toegangen (BLAT), SGM en LGA.

De Limburg-dag van de indicering kwam er op initiatief van BLAT om jaarlijks met de vrijwilligers de vorderingen te evalueren, demonstraties te geven van nieuwe software voor indicering en om met een aantal voordrachten het indiceringswerk te enthousiasmeren.

Investering

Het thema van dit jaar was huizenonderzoek. Een drietal sprekers liet zien hoe met behulp van archiefbronnen de wordings- en bewoningsgeschiedenis van een straat, wijk of dorp kan worden onderzocht en hoe met geautomatiseerde systemen virtuele reconstructies kunnen worden gemaakt van bijvoorbeeld de Dorpsstraat anno 1500. Wethouder van cultuur Frans Wagemans van de gemeente Sittard-Geleen verraste in de namiddag de aanwezigen nog met een welkom in de zopas heringedeelde gemeente en onderschreef het belang van digitalisering van archieven en de toezegging aan stadsarchivaris Peer Boselie dat hij zijn medewerking zal geven hierin en in het vrijwilligerswerk te investeren.

Een goed bericht dus aan het einde van het jaar van de vrijwilliger!

Aanbod

Een van de projecten waarbij op grote schaal vrijwilligers zijn betrokken, is het GenLIAS project. Daarmee startte het Rijksarchief in Limburg begin 1998. Na een wat moeilijke start werd begin maart 1999 Geert Luykx hiervoor als projectleider aangetrokken. In de zomer van 1999 werd er in samenwerking met het Heerlense Stadsarchief door middel van een radio-interview en een aantal krantenberichten in voornamelijk regionale huis-aan-huisblaadjes een wervingsactie voor vrijwilligers gehouden. Dit had een spectaculaire groei van het aantal vrijwilligers tot gevolg. Het aanbod van vrijwilligers bleek vele malen groter dan het aantal werkplekken dat in Heerlen en Maastricht ter beschikking stond. Gelukkig kon het aantal beschikbare computers worden uitgebreid, terwijl op het Rijksarchief ten behoeve van de invoer een computernetwerk kon worden aangelegd. In Maastricht, Heerlen en Maasbracht werken sindsdien ongeveer zestig vrijwilligers aan het project Genlias mee. De invoer van de hoeveelheid akten per maand vervijfvoudigde hiermee. Op 1 november j.l. waren er ongeveer 185.000 huwelijksakten ingevoerd. Daarvan waren er nog eens zo'n 160.000 reeds inhoudelijk gecontroleerd. Binnenkort worden de bestanden geconverteerd en overgebracht naar de Genliasserver.

Spannend

Bij de Limburgse archiefdiensten zullen de bestanden ook via GenDaWin raadpleegbaar zijn. De conversie-programmatuur is door SGM al geschreven en getest. De vrijwilligers zijn ondertussen al gedeeltelijk begonnen aan de indicering van de overlijdens- en geboorteakten. In 2002 zal er een nieuwe wervingsactie op touw worden gezet om vrijwilligers te werven voor de indicering van notariële archieven en kadastrale leggers. Het samenwerkingsverband BLAT-SGM-LGA hoopt dan ook het vrijwilligersbestand voor de doop-, trouw- en begraafboeken te vergroten. Begeleiding van al die vrijwilligers gebeurt door vrijwillige regiocoördinatoren. Zij verzamelen bestanden voor invoer in het hoofdbestand en organiseren de controle van de input. Ondertussen wordt in het Limburgse nagegaan of er middelen kunnen worden vrijgemaakt voor centrale voorzieningen en een centrale coördinator. Het laatste woord over dit onderwerp is dus nog niet gezegd, het spannende vervolg wordt afgewacht. Ondertussen bijten de Limburgse vrijwilligers zich door de taai en vaak ook saaie handschriften om hun steentje bij te dragen aan de digitalisering van Limburgse archieven.

